

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

TOLDERE I VERDSSSEL

Strejftog gennem 4 sekler
i toldhistorien om det nuværende

FREDERIKSHAVN TOLLDISTRIKT

Samlet og bearbejdet af
Toldkonsulent Birger H. Larsen

INDHOLDSFORTEGNELSE

TOLDHISTORISKE TRÆK FRA SKAGEN, SÆRLIG I ÆLDRE TID	1
DEN VENDSYSSELSKE SKUDEHANDEL OG HJØRRING TOLDSTED	13
SÆBY TOLDSTED	20
FLADSTRAND - FREDERIKSHAVN TOLDSTED	29
EFTERSKRIFT	40
KILDEFORTEGNELSE	41

Toldhistoriske træk fra Skagen Toldsted, særlig i ældre tid.

Embedet som Tolder her synes i Middelalderens slutning og endnu et stykke op i det 17. århundrede, at have været af større betydning end Tolderembederne i de øvrige småkøbsteder her i landet, hvortil grunden vel dels kan søges i, at der i denne nordlige del af landet forefaldt så mange strandinger, og dels i, at der her i hin tid var et stort fiskeri, i hvilket både danske og udlændinge deltog, og af hvilket der naturligvis erlagdes Fisketold til Kongen.

Men en følge af Embedets fremragende betydning var også, at stillingen som Tolder her var ret attrået, og som Toldere på Skagen træffer vi derfor en række forholdsvis ansete mænd, medens Tolderne i de øvrige småkøbsteder almindeligvis kun har gjort sig lidet bekendt.

Ved kongelige Missiver af 7 juni og 7 september 1561 blev det pålagt tolderne tillige at føre opsyn med det på Skagen 1560 oprettede Fyr, hvilket tilsyn de beholdt til langt hen i det følgende århundrede og atter havde fra 1787 - 1850.

På Skagen var der også embedsbolig for Tolderen, den såkaldte "Toldergård", der tilhørte Kronen, som den 17 juni 1667 afhændede den med tilliggende gods til den daværende Tolder, Fedder Hansen Høyer.

Afgift

Som allerede nævnt var tolderens hverv i gammel tid at opkræve afgifterne af fiskeriet, hvilket betaltes dels i kontanter, dels in natura som tørret eller saltet fisk, desuden havde han sine strandingsforretninger at passe, d.v.s. at få de bjærgede varer bragt op til Toldergaarden og først udlevere dem, når Kongen havde fået, hvad der tilkom ham, og endelig opkrævede han accisen eller "sisen" af vin og fremmed øl.

Tænker man sig Revisionen komme på kasseeftersyn hos Tolderen på Skagen i det 16. århundrede, ville den næppe finde nogen større kontant beholdning. Kassen ville derfor snart være opgjort. Derimod ville der sikkert medgå længere tid med at eftergå varebeholdningen. Først Toldfisken, afgiften af fiskeriet: Hvillinger, rokker, skader, kabliau, flynder, og hvad de nu allesammen hed, med mindre der da nylig skulle være indløbet ordre til at sende beholdningen til København eller et andet kongeligt slot til brug ved "Udspisningen", som det dengang kaldtes.

Når fiskebeholdningen var optalt, tog man fat på strandingsgodset, som kunne være mere interessant, bortset fra en kedelig masse tømmer.

I toldergaardens kælder kunne være oplagt store mængder liflig vin, og den mulighed var jo ingenlunde udelukket, at en tønne var sprunget læk og trængte til at omstyrtes, hvilken proces, efter hvad onde tunger påstod, ikke altid havde den gavnligste indflydelse hverken på kvaliteten eller kvantiteten af den oplagrede vin. Endelig var der stykgodset, f. eks. en bjørnehud 1514, "ett hellt stöcke leffuerfarffuit damask, en stoer söloff psaltter met v forgyltte knappe på och ett forgyltte kors", 1545 eller 16 lod mindre et kvintin gammelt sølv, som en dreng har fundet i klitterne 1552, ja selv en neger og en abekat kunne blive efterladt i Skagen som Reminiscentser fra en stranding.

Af det foranførte turde det være tilstrækkeligt godtgjort, at forretningerne ved Skagen Toldsted så langt man kan gå tilbage, har været: Fiskeri, Strandinger samt nogen fortoldning af indførte varer. I de gamle akter vedrørende dette Toldsted træffer man da atter og atter strandingsforretninger med tilhørende konflikter, ofte med blodigt udfald, mellem Tolderen, bjærgerne og de skibbrudne.

Den første tolder, der kendes, er Knud Madsen, som fratræder embedet 1513, og som afløses af:

Mickel Fog, som kan spores fra 1513 - 1518, mulig vedblev han at beklæde embedet så længe, at

Christoffer Thamsen, hvis bestalling er dateret 7 marts 1535, blev hans efterfølger. Denne har næppe været tolder længe, for allerede 8 marts 1543 nævnes Niels Piersen som tolder, i anledning af, at han mageskifter den gård, han tidligere havde fået forlening på, med en anden på Giøl i Limfjorden beliggende gård.

Skagen Fyr

Hans efterfølger blev Symen (Simon) Prytz, træffes første gang den 27 januar 1552. Denne var vistnok borger i Helsingør, før han blev Skagens Tolder. Hvorvidt bestillingen som tolder i Skagen tidligere har været nogen sinecure, får stå hen, men fra Simon Prytz's tid og det første hundrede år derefter var den det i hvert fald ikke, hvilket havde sin grund i, at Kongen, Frederik II, i året 1561 besluttede at indrette Fyr på Skagen, Anholt og Kullen.

Overopsynet med Skagens Fyr var oprindelig tiltænkt Lensmanden på Aalborghus, men da denne, hvad man i og for sig ikke kan for-tænke ham i, snart fik Kongen gjort begribelig, at han boede for langt borte til at kunne føre noget virksomt tilsyn med fyret, gik det dengang ganske som i nutiden, når der var et eller andet ubehageligt hverv, som andre autoriteter skubbede fra sig, kunne Toldvæsenet få det. Den 7 september 1561 får Simon Prytz derfor ordre til at antage en pålidelig karl, dennes embedstitel blev "Blusser", til at passe lampen, og selv påse, at den blev passet godt, og dermed var som anført hans gode dage forbi.

Fyrets oprettelse medførte nemlig en ikke ringe forandring i forholdene på Skagen. Skagboen, som tidligere, når vinden havde den "rigtige" retning, kunne gå til ro i den fælles familieseng med den sikre overbevisning - "hvis der i nat er skib i søen, står det på revlen i morgen", - så nu skipperen vejledet af Fyret, stolt undgå det farlige rev, uden at unde den fattige Skagbo den smule strandingsfortjeneste.

Hvad var der mon at gøre ved det forbistrede Fyr?

Selvfølgelig kunne man rive det ned, men det ville dog sikkert kun være en stakket glæde. Fyret blev vel desværre snart rejst igen, ligesom den mulighed aldeles ikke var udelukket, at gerningsmanden blev opdaget, og en omgang kagstrygning efterfulgt af nogle års arbejde i jern på Bremerholm var jo ikke af den slags belønninger, man mest eftertragtede. Nej, så hellere gøre passiv modstand, lade Lampen gå ud af mangel på næring, hvil-

ket kunne opnås ved at nægte at sælge Tolderen den Tran, der skulle til. Denne udvej valgte man.

Men nu Tolderen? - Ja, han var vistnok i sit hjerte ikke langt fra at være enig med Skagboerne i at beklage dette nye frem-skridt på søfartens område. Dels medførte formindsnelsen af strandingernes antal en tilsvarende forringelse af de med embedet forbundne uvisse indtægter, dels var han vel tolder nok til at se med umilde øjne på dette nye hverv udenfor beskatningen, og derfor blev hans overopsyn med Fyrets pasning desværre ikke første klasse.

Kongebreve

Alt dette medførte, at man i Kancelliet fik travlt med at udfærdige skrappe Kongebreve. Skagboerne fik den ene befaling efter den anden til at sælge Tolderen den fornødne tran, men, da de nu ikke turde undlade at sælge, benyttede de lejligheden til stadig at skrue prisen op, således at Kongen tilsidst den 27 juni 1598, ligefrem måtte sætte maksimalpris på varen, 8 sk. kanden, "under den straf, som vedbør". Tolderen for sit vedkommende fik et omtrent tilsvarende antal pålæg om at sørge for, at Lygten brændte, såfremt han ikke selv ville stå til rette, hvis der skete nogen skade.

Kassemangel

Alle disse fyrbesværligheder begyndte som anført i Simon Prytz's embedstid. Ikke desto mindre vedblev han at forsvare sin post lige til året 1578, da han måtte forlade bestillingen som slagen mand. Dog var det ikke hans virksomhed som trankøber, ej heller som overfyrrpasser, der fældede ham, men derimod - kassemangel.

Hvorledes det egentlig hænger sammen med denne, er ikke let at overse. Under den nordiske syvårskrig havde Frederik II måtte gribe til det fordærlige middel at slå "slet" Mønt. Der blev slået nye Dalere kun halvt så gode som de gamle. Galger på alle torve mindede de genstridige om at respektere Kongens nye mønt. Den eneste, der var fritaget derfor, var - Kongen. Hans toldindtægter skulle vedblivende erlægges i gamle Dalere eller i hvert fald så mange nye, at beløbet blev det samme. Kun Simon Prytz tog nye Dalere lige med de gamle, uden at forlange dobbelt pris. Følgen heraf var en større masse antegnelser fra Rentemesteren, men da Simon Prytz i sin erklæring hævdede, at der ingen forholdsordre var indgået til ham, eftergav Kongen ham ved åbent brev, dat. Odense den 5 juni 1578, beløbet.

Simon Prytz afløser hed Anders Eriksen. Hans bestalling er dateret 7 maj 1578, men allerede 2. okt. 1581 får Lensmanden befaling til at indsætte en god Dannemand til Tolder i Skafuen efter Anders Eriksen, der nu vil flytte fra byen, og som altså hurtigt er bleven ked af tran- og fyrbesværlighederne.

Han efterfulgtes af Gregers Bang, som fik bestalling 7 juli 1582. Medens han var Tolder på Skagen, synes han tillige at have været Byfoged her. I og for sig turde det måske være unødvendigt at anføre, at han i sin kortvarige embedstid modtog det obligate brev om at sørge for, at Lygten brænder, samt at borgerne på Skagen omtrent samtidig fik en "stræng" befaling til at sælge ham tran til den gamle pris. Iøvrigt havde han den glæde, at havet og uvejri i året 1584 helt bortførte Lygten på Skagen med det hus

og tårn, hvori den var, men den blev snart efter rejst igen. Hans embedstid var kun kortvarig, idet Lensmanden den 9. jan. 1585 får befaling til at indsætte en anden Tolder på Skafuen, "da den nuværende viser sig forsømmelig".

Efter Gregers Bang træffer vi Jens Vognsen som Tolder på Skagen, d.v.s. han træffes egentlig først, da han har været det. Den 22. okt. 1587 får man at vide, at han resterer med regnskab fra den tid, han fik bestillingen efter Gregers Bang, til den tid, han blev den kvit. Dog har han 6. sept. 1585 indbetalt 64 Rdl. i Rentekammeret. Endnu 1588 er regnskabet ikke opgjort.

Uroen forbi

Hermed er den urolige tid forbi. Søren Nielsen, som 11 juli 1585 fik bestilling, holdt tappert ud. Ret betegnende for de forvirrede forhold i Skagen på de tider er det, at Søren Nielsen et års tid efter sin tiltrædelse skriver til Kongen, at han er bange for uformodet at blive forskudt fra bestillingen og derved komme i uorden med sit regnskab, i hvilken anledning Kongen under 27. jan. 1587 giver ham en ny bestilling med bemærkning, at han ikke må afsættes, så længe han årligt gør klart regnskab, oppebærer Kongens Told tilbørlig, og skikker sig oprigtigt i bestillingen.

Disse betingelser har han formentlig opfyldt, han holder i hvert fald ud til 1596 eller 95, da hans efterfølger, Laurits Friis, dukker op. Hans bestilling er dateret 1. juli 1598, men allerede året før, forekommer han som Tolder på Skagen. Laurits Friis var Adelsmand, dog hørte han kun til den lavere adel. Han var af en voldsom karakter og havde begået et drab på en bonde i Havrum, men fik 4 juni 1578 Kongens tilgivelse efter mange betænkneligheder, især på Hofprædikantens og slægt og venners gode forbøn samt formedelst den velvilje, Kongen nærede for Adelen. Han skulle dog stå offentlig skrifte hos sin sognepræst og give 50 gamle dalere til nærmeste hospital.

Han skulle oppebære told af fiskerne, der fiskede på Revet og Vigen, såvel som Sise af Rostockerøl, sandtold og hvad anden ret-tighed, der tilkom Kongen.

I årlig løn skulle han have 25 daler af tolden og til derhold 6 tdr. rug, 12 tdr. byg, 1/2 td. smør, 8 sider flæsk, 2 øksne, 6 levende lam, 3 tdr. humle og 2 tdr salt, hvilket skulle leveres ham fra Aalborghus.

Hans volsomhed udartede sig hos hans søn Palle, der i 1615 boede som en fordrukken bandit i Skagen efter en tid at have været kongelig befalingsmand i Norge, og som da begik rovmord på fyrpasse-ren og hustru, for hvilken forbrydelse han i 1616 blev halshugget på Slotspladsen i København.

Dog dengang var Laurits Friis vistnok gået til sine adelige fædre. Hans efterfølger Søren Rasmussen, hvis bestilling er dateret 14 april 1607, havde i egenskab af Byfoged den tvivlsomme fornøjelse at indlede sagen mod sin forgængers søn, samt under sagens begyndelse holde Palle Friis samt hans medhjælpere arresterede på Toldergården.

Søren Rasmussen var 1604 slotsskriver på Aalborghus og blev samme år gildebroder i Guds Legems lav i Aalborg. I årene 1610 - 24

havde han Raabjerg Sogns Kirketiende i fæste. Endvidere ejede han Skagens Vejmølle sydøst for Toldergården.

Så vidt vides blev Willum Worm, borger i Aarhus, Søren Rasmussens efterfølger 1624. Han var født i Aarhus og blev som faderen stor-købmand i Aarhus og drev stor studeeksport, men i tiden henimod 1620 synes det at være gået tilbage for ham i økonomisk henseende, og det var sandsynligvis dette, der var anledning til, at han ønskede at blive Tolder på Skagen, skønt han på hin tid var øverste Rådmand og 1622 og 1624 Borgmester i Aarhus.

Det var i trediveårskrigen tid. Da Christian IV efter slaget ved Königs-luther måtte vige, trængte de kejserlige tropper efter ham, og oversvømmede snart hele Jylland, som de havde inde 1627-29. Det første, de fremmede troppers anfører, Grev Schlick, gjorde efter ankomsten til Skagen, var at slukke Fyret og derimod tænde "det falske Fyr, som Vendelboerne tidligere havde haft ved Børglumkloster", hvilken foranstaltning blev truffet, for derved at lede de hollandske skibe, Chr's allierede, på grund, og det må siges ikke uden resultat. Willum Worm må være bleven mistænkt for at have ydet sin medvirken ved Fyrets slukning, thi han søger senere at refærdiggøre sig i et brev, som med et svensk skib skulle sendes til København, men som blev opsnapet af de kejserlige.

En søn af Willum Worm, blev den senere berømte Professor, Dr Ole Worm.

Vippefyret

Efter Okkupationen overtog Jens Pedersen (Grove) stillingen som Tolder her. Hans bestalling er dateret 8 aug. 1629. Grove var født 1584 i Vigstrup By, Grove Sogn, og var 1610-14 slotsskriver og ridefoged på Varberg Slot, senere ridefoged i Favraas og Humble Herreder og blev 1620 Borger i Helsingør. Han havde i årene 1626-27 omdannet Skagens Fyr fra et Lygtefyr til Vippefyr, og han gjorde sig i det hele meget fortjent af det danske Fyrvæsens udvikling, ligesom han også i 1631 blev Fyrforvalter for hele riget og fik fyringen i entreprise, hvilken stilling han beklædte til sin død 1639.

Hans virksomhed som Tolder i Skagen varede ikke længere end til 1. maj 1630, da han afløstes af Iver Nielsen Ferslev, hvis slægt i det følgende par hundrede år kom til at spille en fremtrædende rolle i Skagen. Han var søn af Borgmester i Aalborg, tidligere Skriver på Aalborghus Niels Iversen, og var født i Aalborg 1608, døde i Skagen 1656, 48 år gammel.

Som Tolder gav han sig ikke af med Øvrighedsbestilling, idet han 14. nov. 1631 på Byfogedens tilspørgsel erklærede, at han kun ville give sig af med det, der vedkom Toldvæsenet, men fra 12. maj 1634 til sin død var han tillige Byfoged og var jo som sådan Øvrighedsperson.

I Svenskekrigen 1644-45 flygtede han fra Skagen sammen med sin hustru og drog til Hirtsholmene, hvor der opholdt sig mange flygtninge, og under deres fraværelse blev Toldergården udplyndret af fjenden og af en fribytter fra Helsingør, som forjog fjenden.

Medens Ferslev var Tolder her, var der ansat flere personer ved Toldvæsenet, således nævnes en Tolder (Toldbetjent) Jens Peder-

sen, og 1651 nævnes en Toldvisiterer Maximilianus Jørgensen Højfelder.

Stævning

24. april 1643 stævnedes Ferslev alle de Borgere, som sejlede til Lübeck og andet steds i udlandet med fisk i anledning af, at han havde fået Rentekammer Antegnelser til sit toldregnskab, fordi der ikke var erlagt told af brokker. Borgerne svarede hertil, at der aldrig havde været erlagt told af brokker, og at de ikke fandtes nævnt i Toldrullen. Rentekammeret har vel ikke vidst, hvad brokker var, - en lille rokkeart.

Det var næppe altid behageligt at være toldbetjent, og 6. okt. 1651 fandt Ferslev sig foranlediget til på Bytinget at forbyde folk at overfalde eller øve overlast mod Visiterer Maximilianus under hans lovlige bestilling ved dag og nat, og 29. marts 1652 kundgør han, at det befales Magistraten at skaffe Visiterer Maximilianus 2 karle, når behov gøres, og han skal til Aalbæk at visitere, om noget der ind- eller udskibes.

Fedder Hansen Høyer, der antagelig er den Fedder Hansen, som 1651 var Ridefoged på Sejlstrup, blev Tolder her 27 april 1656 med ca 132 Rdl. årlig løn og efterfulgte samtidig Iver Nielsen Ferslev som Byfoged, hvilken stilling han beholdt til 1663, da han blev Borgmester.

Kgl. bestall. som Tolder 1. okt. 1660, ny bestalling 3. april 1661 som Tolder, Strandfoged, Konsumtionsforvalter og Stempelpapirforhandler fra 1. jan. 1661.

Han var født 1626, antagelig i Sønderjylland og døde i Skagen 1706. 17. juni 1667 købte han af Kongen for godt 190 Rdl. Skagens Toldergård med 3 gamle bygninger og grund samt dens tilliggende gods: Lunholm og Klaerump.

Han var en rig mand og en hård mand. Rig på gods og guld, efter hans efterfølgers udsagn ikke alt erhvervet på ganske lovlig vis, og hård mod sine bønder. Biskop Birkerod siger i sine dagbøger om ham: "Han var i al sin tid en såre urolig mand, der gemenligen lå i trætte og kiv nu med en, nu med en anden der på stedet". Nogle år før sin død frasagde han sig fra udgangen af året 1695, Tolderbestillingen, men vedblev at være Borgmester.

Hans Henriksen blev 18. sept. 1680 beskikket til Tolder på Skagen, og 1. marts 1681 indgav han ansøgning til Rentekammeret om forbedring af sine kår. Hans Formænd havde altid haft indseende med strandinger og derfor haft embedsbolig og 6 bønder, som skulle følge med bjergningen, men nu havde Borgmester Fedder Hansen tilforhandlet sig denne bolig for 190 Rdl, og tiltog sig desuden det strandede gods og forstranden, så Henriksen kunne ikke eksistere af embedet. 1. maj 1682 fik han embede i Norge, og Fedder Hansen Høyer blev atter Tolder her.

Anders Poulsen blev udnævnt til Tolder her 29. febr. 1696. Han synes at have været sjællænder og havde tidligere boet i Grenå, Hadsund og Randers, hvor han vel havde ansættelse ved Toldvæsenet. Han var ugift, da han kom til skagen og førte derfor ikke selv husholdning, men boede hos købmand, senere Rådmand Mads Hansen Hop, hvor toldlokalerne også var.

Han var en endnu mere stridbar person end sin forgænger Fedder Høyer, og i den årrække han boede på Skagen, var han til stadighed indviklet i et utal af processer med så at sige alle dem, med hvem han kom i berøring, og i sit embedsforhold var han - som Hans Kyrre siger i "Jydske Samlinger" - den Tolder, som voldte Rentekammeret mest ulejlighed.

Hans indberetninger til Kancelliet er skrevne i et kraftigt, kærefuldt sprog - for kraftigt syntes det engang de gamle Kanceliherrer, så de måtte påminde ham at iagttage en sømmelig skrivemåde, og ligeledes truede ham med afsked, fordi hans kasse ikke var i orden. Men ikke desto mindre var Regeringen klar over, at han var en mand, som nok var værd at bruge, når man holdt ham i ørerne.

Sammenlægning

I begyndelsen af året 1700 foreslog Anders Poulsen Rentekammeret, at Toldembederne i Skagen, Fladstrand og Hjørring sloges sammen til et Embede under hans egen Bestyrelse, og Regeringen tiltrådte planen. Fra 1701 af blev Toldintraderne bortforpagtede, og Anders Poulsen forpagtede da indtægterne af det nævnte store Embede for 928 Speciedaler årligt samt endvidere Konsumtionsafgiften af de såkaldte 4 Species: Vin, brændevin, salt og tobak for 50 Rdl. årlig. Bag ved Anders Poulsen stod dog andre deltagere i Forpagtningen, nemlig Daniel Glasmeyer og Rådmand Frans Melving af Sæby samt købmand Christen Jensen Brøndum af Skagen.

Tolderen Anders Poulsen var ikke meget hjemme, han havde jo det vidstrakte Embedsområde at passe - langs Vestkysten helt ned til Vester Hanherreds Grænse - og han var på farten mange andre steder i forskellige anliggender, ofte i København, men når han var hjemme, stod der gny af hans nærværelse. Han og Strandforpagter, Borgmester Mercher gav hinanden lussinger, og 7. marts 1701 rejste Magistraten tiltale mod ham, fordi han i Rådstueretten den 25. februar havde forulempet Rådmand Mikkell Pedersen samt havde larmet og støjet i Retten.

Anders Poulsen flyttede 1704 til Fladstrand, hvorfra han samme år søgte tjenesten som Proviant-, Ammunitions- og Materialskriver der, men uden held. I perioden 1707 - 09 var han forpagter af Tolden i Fladstrand, Mariager og Hadsund og boede sidstnævnte sted.

Hans efterfølger i Skagen blev hans medforpagter Daniel Glasmeyer, der 1701 opholdt sig i Fladstrand, 1702 i Sæby, og som 1703 var Fuldmægtig hos Generaltoldinspektørerne. Han flyttede 1705 til Skagen og blev af Magistraten i Skagen autoriseret som dens Prokurator. Han var utvivlsomt i årene 1707-09 interessent med Borgmester Merchers stedsøn, Albert Nielsen Birch om Toldforpagtningen i Skagen, der var blevet Birch tilslået for 570 Speciedaler årlig samt 25 daler årlig for Konsumtionsafgiften af de 4 Species. I 1707 - 10 var han Konsumtionsforpagter både i Fladstrand og Skagen.

Brand

Christoffer Hansen Ferslev blev Tolder i Skagen 1. jan. 1710, da bortforpagtningen ophørte, ansat ved Kammerkollegiets skrivelse af 14. jan. 1710, kgl. Bestalling 31. marts 1732.

Han var søn af Tolder og Borgmester i Sæby, Christian Hansen Ferslev, og hans bedstefader var broder til den tidligere Tolder i Skagen, Iver Nielsen Ferslev. Christoffer Ferslev var født i Sæby 1679, og i 1704 var han Fuldmægtig hos Toldforpagter Daniel Glasmeyer i Skagen. Fra 1705 ernærede han sig dels som sagfører og vist også dels som fuldmægtig hos Byfoged Mercher, ligesom han drev handel med forskellige ting, ve. navnlig strandet gods.

Natten mellem 15. - 16. januar 1724, lidt efter midnat, slog lynet ned i Toldergården, medens alle beboerne var i seng, og i løbet af en times tid nedbrændte den helt. Ferslev var ikke hjemme, og hans hustru og 2 små børn reddede sig "ganske nøgne ud på gaden" og hen til naboerne. De tililende folk fik med møje bjerget overdelen af Tolderens "Contour" (Skrivepult), medens den nederste del og et jernbeslået skrin med penge brændte. I ruinerne fandtes håndgrebene til pengeskabet og nogle forbrændte penge samt en klump smeltede penge. Kun en del bøger og breve samt nogle sengeklæder fik man kastet ud på gaden, alt øvrige indbo brændte. Af toldpenge brændte 1075 Rdl, som Ferslev var pligtig at svare til, men han ansøgte Kongen om fritagelse herfor, og den blev også bevilget mod, at Ferslev indsendte de fundne sammensmeltede pengeklumper. Toldergården blev derefter opført påny.

Den 6. april 1731 blev Ferslev tillige Byskriver i Skagen, og han blev i årenes løb en velsitueret mand. I mandtallet til formue-, kop-, heste- og karosseskatten anføres, at han holdt to tjenestekarle, 3 tjenestepiger og 4 gamle "Bæster", og at han var ejer af en chaise (lukket vogn).

Skagens Skole betænkte han 1745 efter sin afdøde datters ønske med et Legat på 300 Rdl, af hvis rente 5 Rdl. årlig skulle anvendes til lønning af Skoleholderen og 10 Rdl. til klæder til fattige børn i byen.

Ferslev døde i Skagen 1746, 67 år gammel, og blev begravet i Kirken, antagelig i Sakristiet på Kirkens nordside, hvorfor blev betalt 4 Rdl.

I Kirken var der Epitafium over ham og hans 3 hustruer.

7. jan. 1747 blev Hans Semp udnævnt til Tolder og fik samtidig udnævnelse til Byskriver. I sin embedsansøgning oplyser han intet om sin fortid, men i Skagen drev han ligesom sin forgænger handel med adskilligt, således tømmer. Han var gift med en datter af den i sin tid bekendte perlemors-udskærer, Toldkontrollør Niels Nielsen Frørup i Aalborg. Semp døde 1774 og efterfulgtes af

Holger Guldberg, en præstesøn fra Slagelseegnen som, efter først at have været hørkræmmerlærling i København og derpå forvalter på flere sjællandske gårde, takket være sin slægtning Statsministeren, den 6. okt. 1774 blev Tolder i Skagen. Såsnart han havde fået embede, giftede han sig, og til trods for sine 39 år valgte han sig en næppe 16-årig hustru: Petrea Margrethe Svane Bang, som imidlertid efter knap 4 års ægteskab døde i 1778 ikke fuldt 20 år gammel. Nu havde Skagen tabt al sin tillokkelse for Guldberg, og han blev 1. jan. 1779 forflyttet til Ribe som Told- og Konsumtionskasserer.

Olavius omtaler i sin Skagens beskrivelse Tolder Guldberg som en dygtig landmand, der lærte beboerne her at dyrke vikker samt at Guldberg havde gjort forberedelser til at drive marsvinsfangst ved Skagen, men hans forflyttelse forhindrede udførelsen.

Olavius

Olafur Olavius blev Tolder og Konsumtionsforvalter på Skagen 22 november 1779. Han var født ca 1741 på Island som søn af søbonden Olafur Jonsson og hustru Gudrun Arnadottir. Efter at have gået i Skalholt skole studerede han teologi, naturvidenskab og medicin ved Københavns Universitet. Han foretog i årene 1775 - 77 rejser på Island på offentlig foranstaltning for at undersøge næringsforholdene der, blev Kammersekretær og ansattes som nævnt 1779 i Skagen, hvor hans løn som Tolder var 100 Rdl. og som Konsumtionsforvalter 30 Rdl.

I hans tid nævnes et kongeligt pakhus i Skagen, hvor bjerget strandingsgods opbevaredes. I Skagen, hvor der da ikke fandtes læge, kom hans medicinske kundskaber befolkningen til gode. Hans interesse for byen satte frugt i den udførlige "Oekonomisk-physisk beskrivelse over Schagens Kiøbstæd og sogn", som han udgav 1787, efter at han havde forladt byen og taget ophold i København, vist på grund af svagelighed. Han fik efter ansøgning sin afsked 1787 med 100 Rdl. i årlig pension. 30. januar 1788 blev han udnævnt til Tolder i Mariager, men allerede den 20 august samme år døde han, ikke 47 år gammel.

Rasmus Saxild, som afløste ham, var godt kendt med forholdene på Skagen, idet han fra 1780 havde været Fyrinspektør på stedet, hvilken bestilling han vedblev at være indehaver af, selv efter han var bleven Tolder. I hans tid trådte den nye ordning af Toldvæsenet, hvorefter ved hvert Toldsted skulle være en Toldinspektør og en Toldkasserer, i kraft for Skagen vedkommende, og den 12. juni 1793 får han bestilling som Told- og Konsumtionsinspektør på Skagen. Fra 1801 var han tillige Sandflugtskommisær. Han blev på Skagen til sin død, den 21. november 1809.

Hans efterfølger som Told- og Konsumtionsinspektør blev Ulrich Adolph de Trappaud, søn af en Oberstltnt. og selv bestemt til at gå officersvejen, idet han 1784, 12 år gammel, blev søkadet, hvorfra han imidlertid afgik 3 år efter og blev skibssekretær. Efter Flådens tab 1807 blev han sat på vartpenge, flyttede til Ringkøbing, hvor han blev gift med en datter af den velstående Toldinspektør, Kammerråd Jens Fæster, og endelig blev han den 9. maj 1810 Told- og Konsumtionsinspektør i Skagen, hvor han døde den 8. september 1818, 46 år gammel.

Jørgen Hermanssen, udnævntes 15. januar 1818, tillige Fyrinspektør her. Blev 1793 overstyrmand i Marinen, 1801-14 marinelojtnant, derefter konst. Fyrinspektør og Tolder på Anholt. Dannebrogsmænd. Død Skagen 14. oktober 1829, 68 år gammel, efter 21. juli samme år at have taget sin afsked.

Eggert Gabriel Stockfleth, født 2. september 1780, blev udnævnt til Told- og Konsumtions- og Fyrinspektør her 28 november 1829. Han var cand. jur. og premierlojtnant. Han blev 7 oktober 1815 Tolder på Læsø. 23 november 1848 afgik han fra Toldembedet og

31 juli 1850 fra stillingen som Fyrinspektør, hvorefter han 13 april 1853 døde i hals. Han var Krigsråd og R. af Dbg.

Stockfleth var Skagens sidste Toldinspektør, idet Inspektør- og Kassererembederne ved kgl. Resolution af 28 februar 1848 blev slået sammen til et Toldforvalterembede.

Toldkassererne i Skagen har fra 1793 til 1848 været følgende:

Jørgen Lemvig, tidligere Konsumtionskontrollør i Hjørring, fra 12. juni 1793 til 1820.

Jacob Peter Lemvig, søn af forgængerens. Fhv. premierlnt., fra 1. juli 1820 til 7. marts 1837, da han blev Toldinspektør på Bornholm.

Henrik Møller Schultz, Kammerråd, fra 12. juli 1837 til 28 februar 1848.

Toldforvalterne i Skagen har fra 1848 til 1900 været følgende:

Henrik Møller Schultz, som overgik fra Toldkassererembedet og den 12. marts 1860 blev Toldforvalter i Faaborg.

Frederik Walther, cst. Inventarieinspektør ved Civillisten og Overcontrolleur ved det kgl. Theater, cand. phil, blev derefter Toldforvalter den 15. juni 1860. 9 år efter, den 22. september 1869, var han moden til forflyttelse og forfremmelse, idet han nævnte dag blev Toldinspektør i Ringkøbing.

Han efterfulgtes af C. L. Bolwig, den berømte og af digteren Goldschmidt - man fristes til at sige - besungne Bolwig, hvis ejendommelige og stoute personlighed nok kunne fortjene en udførlig omtale. Kun 5 år forundtes det denne gamle kongetro Strandkontrollør og smuglerfjende at virke som Toldforvalter. Den 5. januar 1875 afsluttedes hans virksomme og begivenhedsrige liv.

Toldkontrollør i Frederikshavn, O. C. Diderichsen, som var den næste Toldforvalter på Skagen, slap hurtigt derfra. Allerede den 29. juli 1878 udnævntes han til Toldinspektør i Lemvig.

Toldoppebørselskontrollør på Læsø, A. L. Gormsen, måtte derefter bestride Danmarks nordligste Toldforvalterembede, men allerede efter 2 års forløb, den 8. november 1880, forflyttedes han til naboltdstedet Frederikshavn, og afløstes af

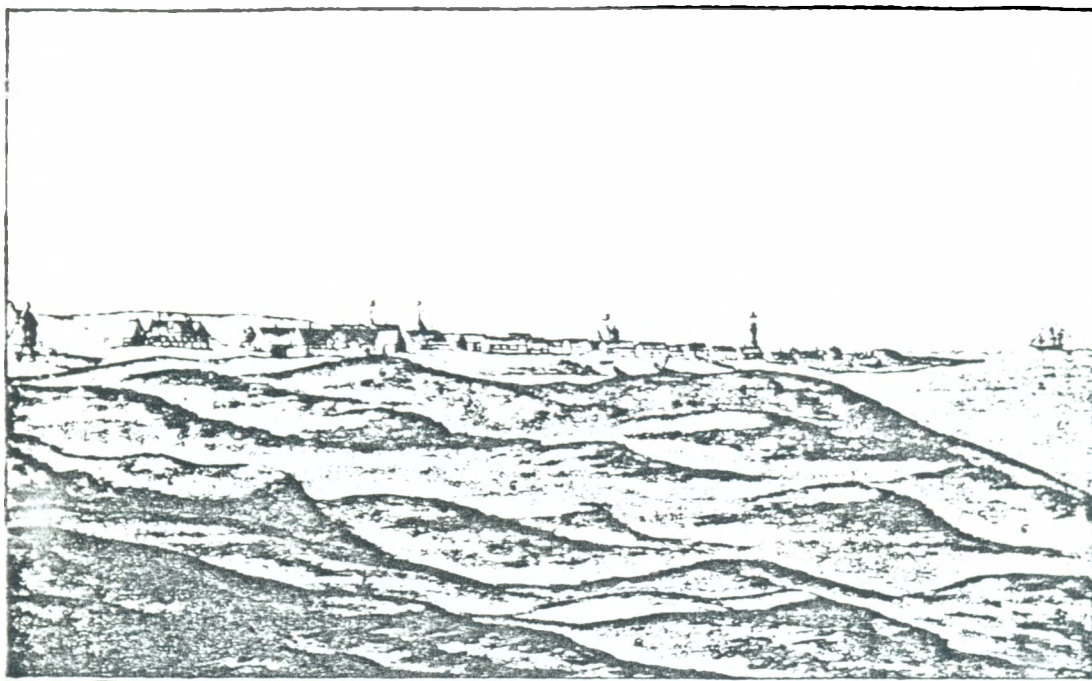
A. Lauritzen, som ifølge kgl. Bestalling af 31. januar 1881 forlod toldassistentkontoret i Skagen for at sætte sig i Toldforvalterstolen sammesteds. Han holdt ud i 12 år, idet han den 25. november 1893 forflyttedes som Toldoppebørselskontrollør i Rønne.

Assistent i 2. Revisionsdepartement N. F. Gronenberg blev den næste og foreløbig sidste Toldforvalter i Skagen. Den 14. juni

1899 forflyttedes han i samme egenskab til Løgstør, hvorefter Toldembedet ved kgl. Resolution af 9. februar 1900 blev nedlagt fra 1. april samme år at regne, og henlagt under Toldforvalteren i Frederikshavn, som på denne tid var den samme A. J. Gormsen, der 20 år i forvejen havde beklædt Toldforvalterembedet i Skagen, og således nu genså sit gamle Toldsted omend under en anden synsvinkel.

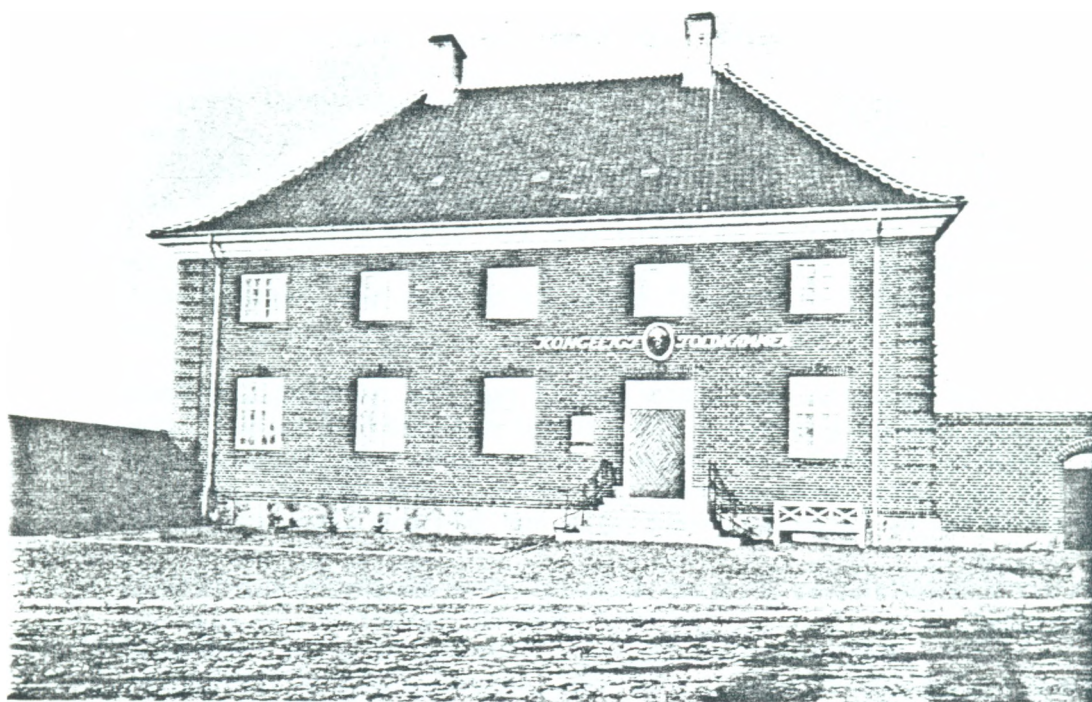
Efter bygningen af Skagen Havn i årene 1904-07, blev imidlertid et selvstændigt Toldsted i Skagen atter nødvendigt, og det oprettedes fra den 1. april 1908. Samtidig blev der opført en Toldkammerbygning i Skagen. Toldvæsenet havde tidligere haft lokaler i Jernbanens Varehus.

Toldkammerbygningen, der ligger lige ved havnen, har kostet 29 000 kr og er opført i 1907-08 efter tegning af Bygningsinspektør, Professor Kampmann. Den er bygget på granitsokkel i to etager af røde mursten og med rødt teglhæng. Etageadskillelsen, der er brandfri, er udført i Hennebique.

Billede af Skagen efter Fr. V. Atlas, 1754.

De til Billedet hørende Signaturer er: 1. Schagens Fyer, 2. Øster Søen, 3. Nord Søen, 4. Tolder Fersleufs Gaard, 5. Klocke Taarnene, 6. Sand Backer.

Skagen nedlagdes som selvstændigt toldsted i 1900, men genoprettedes i 1908, da havnen blev anlagt. Ved samme lejlighed opførtes denne toldkammerbygning, der endnu ejes af Toldvæsenet. Dele af bygningen har siden 1970 været udlejet.

Den Vendsysselske skudehandel og Hjørring Toldsted

Tolderembedet i Hjørring var i fordums dage ikke af synderlig betydning, men Tolderen her havde tillige opsyn med stranden (ind- og udskibning, strandinger) fra Vesterkanten af Slette Strand til Tversted Skiver eller skellet mellem Råbjerg og Tversted Sogne. I midten af det 18. århundrede var distriktets vestlige grænse dog Tranum Bæk.

Kongelig
bevågenhed

Handelssamkvemmet mellem Vendsyssels vestkyst og den del af Norge, som kaldes Agdesiden eller Sørlandet, er utvivlsomt af ældgammel dato og går måske helt tilbage til Middelalderen. Nordmændene havde behov for danske fedevarer og korn, og det skovløse Vestjylland manglede træ og andre norske produkter. Der var således gode betingelser tilstede for en tuskhandel mellem beboerne af begge lande.

Handelen blev drevet af både norske og danske skippere og udviklede sig fra at være køb og salg foretaget af de enkelte skippere til en mere organiseret handel gennem fastboende skudehandlere, der ejede et eller flere skibe. Så længe handelen foregik uhindret, hvilket vil sige, så længe den kun var af så ringe omfang, at den ikke stak de kongelige Toldere i købstæderne i øjnene, skjuler den sig bag glemselens slør.

Det var et særkende for skudehandelen, at den ikke foregik til og fra købstæderne, men fra udskibningssteder langs den åbne kyst. At byerne ikke så med blide øjne på dette indgreb i deres handelsrettigheder, er klart, og både Aalborg og Thisted forsøgte - for Thistles vedkommende i 1665 - at få standset skudehandelen, men forgæves, den nød kongelig bevågenhed.

Ved plakat af 4. september 1680 legaliseredes handelen her, om den ikke tidligere havde været det, idet beboerne i "Udhavnene" Klitmøller, Blokhus og Tornby strand fik ret til at handle med indført norsk tømmer og at udføre korn med at angive varerne for nærmeste toldsted, og der blev samtidig beskikket Strandridere (Toldbetjente) til at have opsyn med ud- og indskibningen, hvilket opsyn tidligere havde været foretaget af Strandfogederne, men da disse sidste hørte til den hjemlige befolkning og kun havde strandfogedtjenesten som et lille bierhverv, var de næppe særlig skarpseende, når de fik en lille "diskretion" for ingen ting at se.

Sandsynligvis er der kun bleven ansat een strandrider på strækningen Blokhus-Tornby, han boede 1681 i Furreby og fik nævnte år en ilde medfart af 2 sømænd fra Arendal, som foretog udskibning ved Blokhus, da han kom ridende og ville se deres pas, rev de hans kårde fra ham, hvorved han blev såret og smidt henad stranden.

Udskibningsstederne blev anløbet dels af de hjemmehørende skuder og dels af de norske skuder. Losning og lastning foregik på den åbne kyst bl a under anvendelse af skibningsbåde, der bragte varerne til og fra skuderne, der lå til ankers mellem revlerne.

"Terje Vigen"

Under krigen mod England fra 1807 til 1814 var der kornmangel i Norge. Regeringen forsøgte at forsyne Norge med levnedsmidler ved

at foretage udskibninger fra Handelspladserne her, navnlig fra Løkken, hvor der 1810 blev anlagt et batteri til beskyttelse af rheden, men mange af regeringens provianteringsfartøjer samt private udsendte skuder, blev opbragt af de engelske patruljeskibe, der skulle forhindre skibsfarten mellem Danmark og Norge.

Da nøden i Norge blev stor, vovede en mængde småbåde sig derfor fra Norge til Vendsyssel for at hente lidt fødevarer. Vi mindes en sådan rejse fra Henrik Ibsens gribende digt "Terje Vigen", og det er måske den lods, Jens Pedersen, der blev opsnappet på hjemrejsen fra Blokhus til Arendal, som har tjent Ibsen til model.

Skudehandelen nåede sit toppunkt i årene 1860-70. I dette tidsrum drives der skudehandel i Tversted, Tornby, Lønstrup, Løkken, Grønhøj og Blokhus samt en tid ved Tranum Stra. 1.

Kystopsyn

I toldbestyrelsen havde man erfaret, at der blev smuglet i et ikke uvæsentligt omfang langs Jyllands vestkyst. Det førte til en undersøgelse, der afsluttedes med et forslag fra Overtoldinspektøren for Nørrejylland af 30. november 1835 om et kystopsyn på Jyllands vestkyst.

For Vendsyssels vedkommende blev der i de følgende år ansat strandkontrollører eller strandtoldbetjente på en række poster: Blokhus, Lønstrup, Lilleheden (Hirtshals) og Tornby.

En af disse mænd var Carl Lauritz Henrik Holst, født den 7 december 1804 i København. Han blev 1838 ansat som strandtoldbetjent i Blokhus, og der bevilgedes ham 50 Rdl. til anskaffelse af en tjenestehest til brug ved patruljerien. Holst's distrikt nåede fra Kværnbæk til Tranum strands sydlige ende - en strækning på ca 26 km - og strandinger og ilanddrevet gods gav meget at bestille. Tidligere havde strækningen været under opsyn af en strandrider, der var stationeret i Furreby. Holst passede sit embede til sine overordnedes tilfredshed og rostes for sin nidkærlighed og duelighed i tjenesten. Fra 1845 ændredes hans stillingsbetegnelse til strandkontrollør. Han var desuden opsynsmand ved Redningsvæsenet i Blokhus. I ca 40 år kom han til at gøre tjeneste på Jyllands vestkyst, idet han 1876 fik bevilget afsked på grund af alder og svagelighed i nåde og med pension.

Af Carl Holst's journal kan man danne sig et indtryk af trafikken på Blokhus. I 1839 klareredes således 38 skibe navnlig til og fra Arendal og Grimstad, og udførslen over Blokhus androg i årene 1838-40 ca 25 000 rd. årlig og betydelig mere de følgende år. Der indførtes tømmer, salt og andre grovvarer, farver, fajance og manufakturvarer. For Blokhus vedkommende nåedes højdepunktet omkring 1850. Men efter næringsloven af 1857 sygnede skudehandelen hen, og toldklareringen foregik fra dette år i Løkken.

Til belysning af den Vendsysselske skudehandels omfang skal yderligere anføres, at ved Løkken Toldsted, hvorunder skuderne i Løkken, Grønhøj og Blokhus hørte, udklareredes i årene 1857-1871 ialt 1307 skibe eller ca 87 skibe årlig, hvoraf de 28 til Danmark, 1070 til Norge, 4 til Sverige, 151 til England, 2 til Tyskland, 47 til Holland, 3 til Belgien og 2 til Rusland.

Vendsysselbanen

Med Vendsysselbanens åbning 1871 var vestkysthandelens dage talte, da der fra Aalborg og Frederikshavn kunne tilføres Midtved-

syssel tømmer og andre udenlandske produkter på en billigere måde end med vestkystens skuder.

Stationsbyerne langs banerne voksede op og trak langsomt noget af handelen til sig fra vestkystpladserne, der på hin tid havde nået en sådan udvikling, at 1/7 af Danmarks udførsel af landbrugsprodukter skete over Løkken Toldsted.

Tiden var ved at løbe fra den ret besværlige losning og lastning på den åbne kyst. Løkken Toldsted blev nedlagt 1894 og ændret til kontrolpost.

En epoke i toldstedets historie er forbi. Ved færdiggørelsen af Hirtshals statshavn i 1937 og den derfra etablerede færgerute, blev den gamle forbindelse mellem Norge og vestkysten atter igen knyttet sammen.

Toldere i Hjørring har fra 1629 til 1793 været følgende:

Peder Olufsen var Tolder 1629 og 1631, død ca 1637. Var tillige Rådmand i Hjørring og Skriver i Vennebjerg Herred.

Hans Thomsen var Tolder 1642 og var tillige Byfoged i Hjørring.

Christen Thomsen var Tolder 1652 og 1653.

Mikkel Madsen Vendelbo blev Tolder her 1. januar 1661. Var tillige Borgmester i Hjørring. Da han jo ikke kunne overkomme at passe det store distrikt med de mange udskibningssteder alene, var der også ansat en visiterer, og 1662 var Erik Madsen visiterer her.

Jens Nielsen (Rosenlund ?) blev Tolder her 10. juni 1675 og var fra 1672 Byfoged her. Død 1697. Rasmus Andersen blev 1. maj 1670 visiterer over Hjørring Tolderi og var her endnu 1684. I 1687 - 1690 nævnes en toldbetjent eller visiterer Peder Jakobsen Bruun.

Christian Hesselberg blev 20. juni 1696 udnævnt til Tolder i Hjørring. Han var antagelig identisk med Christen Jørgensen Hesselberg, som 16. april 1689 fik udnævnelse til Tolder og Landfoged på Læsø. Han blev i 1702 udnævnt til Inspektør over Aalborg og Viborg distrikters toldsteder.

Niels Poulsen Kjærulf blev Tolder her 1697. Var født i Sønderholm præstegård ca 1677 og døde i Hjørring 13. januar 1724. Var tillige Ridefoged over Sejlstrup Len og blev 1708 Skriver i Børglum og Jerslev Herreder.

I året 1696 var en Mogens Olsen blevet beskikket til visitør og Toldbetjent i Hjørring efter fra 21 august 1684 at have været strandrider fra Hjørring til Skagen, men uden fast løn. Da dette Toldsted var meget ringe, men brydsomt, fordi der var "idelig" opvartning ved sandskuderne på vestkysten, ansøgte han 1699 om at blive visitør i Skagen eller et andet sted. Han havde tjent Kongen i den skånske krig og havde mistet sine midler, gårde og gods, så han var i største armod, men han kom dog ikke til Skagen.

I sin ansøgning anfører han, at der er ingen visitør i Skagen, og at der ikke holdes nogen kontrabog; når Tolder Anders Poulsen

er fraværende, lader han snart den ene og snart den anden borger passe Toldvæsenet, hvorfor der formodentlig ikke sker Hans Majestæt ret med hensyn til udførsel, vrag, konfiskation m.v.

I året 1700 blev toldforretningerne i Hjørring, Skagen og Fladstrand forenet til et Embede, som gaves til opfinderen af denne ordning, Tolderen i Skagen, Anders Poulsen.

Fra 1701 blev toldintraderne af Skagen, Fladstrand og Hjørring bortforpagtet til nævnte Anders Poulsen, og konsumtionsafgiften af vin, brændevin, salt og tobak på disse steder blev samtidig bortforpagtet til ham.

For Hjørrings vedkommende var disse indtægter utvivlsomt meget små, og der var da heller ikke noget særligt toldkammer her, men købmand Jørgen Ernstsens Weidemann og hans søn Ernst Jørgensen Weidemann passede toldforretningerne i de år, denne ordning stod på, nemlig indtil 1706, og leverede de fornødne mål og vægte. De tog også vejer-, måle- og skriverpenge mod at svare Anders Poulsen en afgift på 30-40 rdl. om året.

Da Anders Poulsens forpagtning udløb 1705, forpagtede den tidligere Tolder i Hjørring Niels Poulsen Kjærulf, Tolden af denne by 1706 for en afgift af 67 1/2 daler og konsumtionsskatten af de 4 species for 5 rdl.

I Hjørring skulle Byfoged Anders Paulin have opsyn med toldforretningerne, men 1706 blev Otto Pedersen af Sæby antaget som Toldinspektørens Fuldmægtig ved Hjørring Toldsted. Niels Poulsen Kjærulf var også Toldforpagter i Hjørring i årene 1707-09, men toldintraderne ved stranden vedrørte ikke denne forpagtning, idet de på hin tid også var bortforpagtede til de såkaldte strandforpagtere. 1710 ophørte forpagtningen, og Niels Poulsen Kjærulf var atter Tolder.

Hans Buchholtz, der i 6 år havde været volontær i Krigskancelliet, blev Tolder her 13 marts 1724 efter Niels Poulsen Kjærulf og blev endvidere Skriver i Børglum og Jerslev Herreder. I 1728 suspenderet for kasseangel. Afsked 9. marts 1729.

Poul Nielsen Børglum blev Tolder her 23. marts 1729 og tillige Byfoged i 1731. Som Tolder havde han kun 30 rdl. årlig i løn. Han kaldes også Toldkontrollør. Han døde 1756 og blev efterfulgt af

Oluf Pedersen, Tolder fra 1756 til 1761.

Peder Nielsen Kjær blev Tolder her 22. januar 1761 og var også vejer- og måler. Var 1756 blevet Toldkontrollør her og var tillige Fuldmægtig hos By- og Herredsskriver Fibiger og dennes eftermand; men havde 15 år været lakaj hos Baron Dehn og materialskriver ved dennes på Amalienborg opførte nye bygning. I februar 1779 udnævnt til Toldinspektør i Hjørring. Han var født o. 1714. Peder Kjær, der blev begravet i Hjørring 1801, tog 1. juli 1793 sin afsked fra embedet.

Pinselørdag nat 1793 brændte hans gård og hans løsøre m.v. og selv var den gamle svagelige mand nær indebrændt. Toldregnskaberne brændte ligeledes.

I juli 1793 blev toldforretningerne i Hjørring omlagt, idet Told- og Konsumtionsvæsenet forenedes, og der ansattes både en Told- og Konsumtionsinspektør og en Told- og Konsumtionskasserer for Hjørring og underliggende distrikt.

Told- og Konsumtionskasserere i Hjørring har fra 1793 til 1853 været følgende:

Gotfred Fibiger Kjær, udnævnt 12 juni 1793, tillige Vejer og Måler. Født i Hjørring 1764 og søn af Tolder Peder Kjær. Død 1806.

Nikolaj Christian Clausen, udnævnt 4. juli 1806. Født 1771 i Nørresundby. Student Aalborg 1792, cand. phil. og derefter Lærer i København. Død i Hjørring 1824.

Michael Treschow, udnævnt 5. januar 1825. 1825 Krigsråd, 2. februar 1848 afsked, 1856 Justitsråd, død på Fuglsig, som han var medejer af, 27. juli 1869.

Otto Bernhard Hedemann, udnævnt 23. september 1848. Født 3. juni 1811, cand. jur. Kancellist i Statssekretariatet for Nådesager. Kammerjunker. 1. april 1853 blev han Toldkontrollør i København, senere Toldforvalter i Fredericia og 1871 Toldinspektør i Aarhus. Afsked 1880 og døde i København 1883.

Told- og Konsumtionsinspektører i Hjørring har fra 1793 til 1851 været følgende:

Johan Georg Lybecker blev ansat 12. juni 1793 efter tidligere at have været konsumtionskontrollør i Skagen. Var søn af Amtmand Lybecker i Hjørring og født o. 1768. Tillige Lotterikollektor. 1798 udnævnt til Toldinspektør i Hjertling, død 15. juli 1831 som Toldinspektør i Varde; Overkrigskommisær.

Caspar Josva Thaarup kom 1798 hertil fra Saksøbing, hvor han 3. juli 1793 var blevet Konsumtionskontrollør. 1814 Kammerråd. Død i Hjørring 1. oktober 1823, 71 år.

Heinrich Petersen, udnævnt 16. december 1823. Var Dannebrogsmænd, da han 1819 blev Toldkasserer i Rødby. 1845 Kammerråd. 20. maj 1851 afsked, død København 11. juni 1853, 71 år.

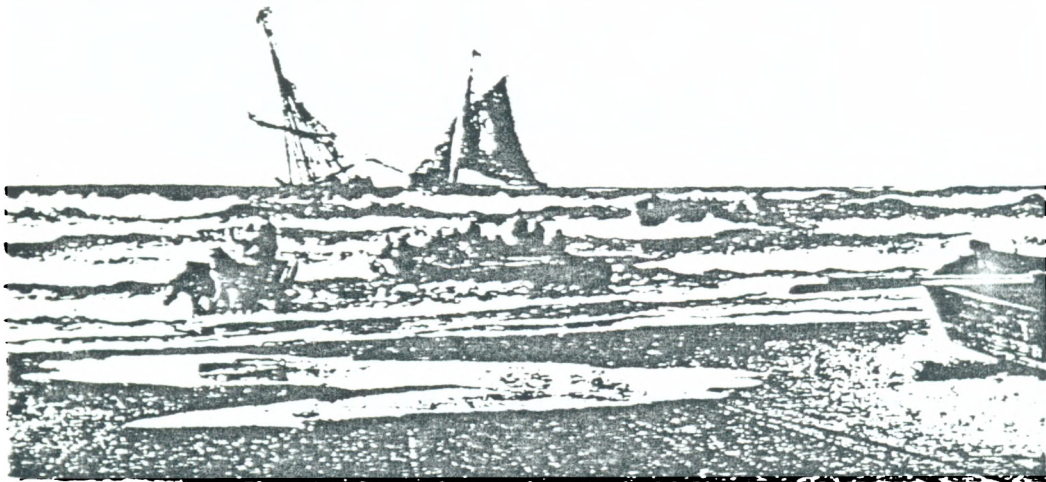
Nyegaard Øllegaard var assistent hos Toldinspektøren i Aalborg, og han 20. maj 1851 blev udnævnt til Toldinspektør i Hjørring. Død i Hjørring den 27. oktober 1866, 69 år.

Herman Nicolaj Forsberg, Toldinspektør og Etatsråd. Død 1889. Havde, før han blev Toldinspektør, været Strandkontrollør i Løkken og tillige opsynsmand ved Redningsstationen der.

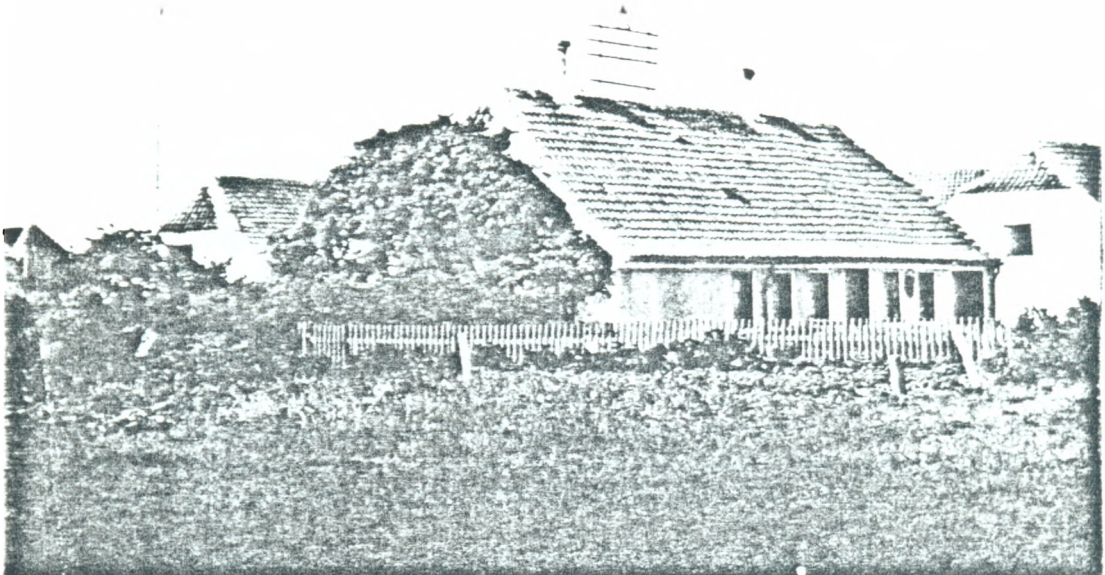
Leopold Chr. Otto Carl Kleist efterfulgte Forsberg som Toldforvalter i Hjørring. Han var Holstener og havde været ansat i Tyske Kancellie; senere havde han gjort tjeneste i Øresundstoldkammeret. Han var af en tysk adelsfamilie, af hvilken flere medlemmer havde tjent som officerer i den danske hær. Kleist stod ikke på nogen god fod med Regeringen, hvorfor han en lang tid var venstremand. Han blev flere gange forbigået ved avancement og blev i Hjørring til 1904, da han tog sin afsked.

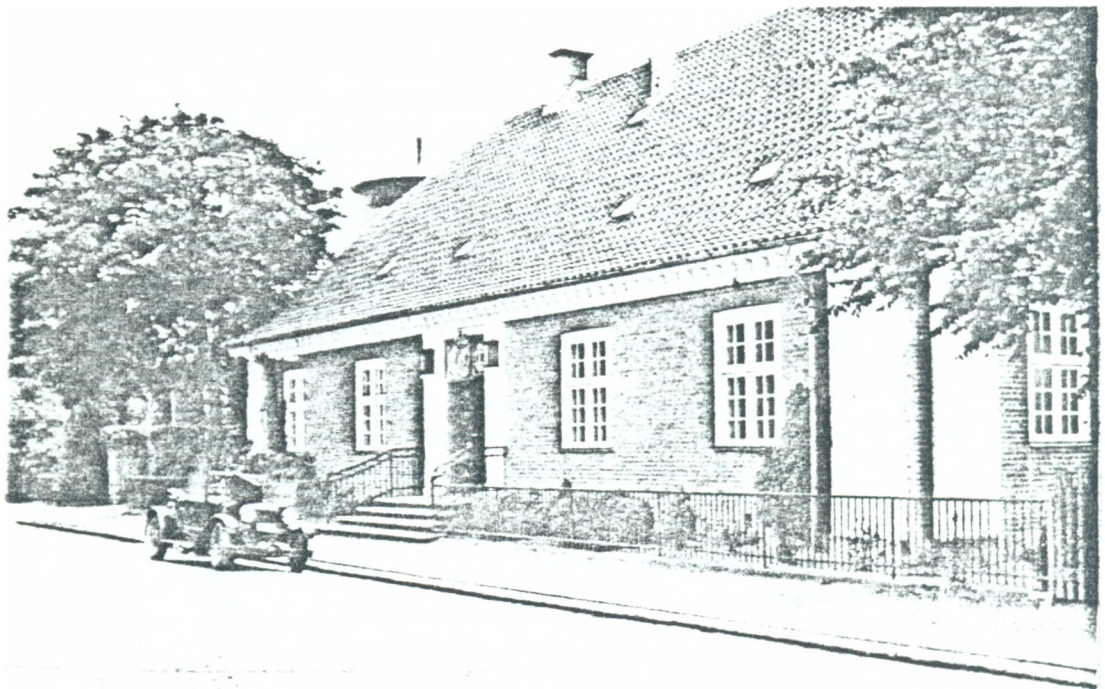
Kgl. beredes strandkroster. T.v. i daglig uniform, t.h. i gala. Frakten var jørggrøn og bukserne lysegrøn. Tegning af Ulrik Schmedes efter stik i Rigsarkivet.

Rheden ved Løkken, efter Tegning af C. Neumann (i III Tidende 1865).

Toldvæsenet købte i 1848 dette hus i Lækken. Det anvendtes som klareringskontor for skudehandelen på Norge. I 1894 ændredes toldstedet status til kontrolpost.

Hjørring toldkammer, tegnet af Kgl. bygningsinspektør Kampmann, herind flyttede Toldvæsenet i 1915. Bygningen rummede bl.a. vejerbod, pakrum, arkiv og "flammerum". Huset blev ombygget i 1949 og fraflyttet 1973.

Sæby Toldsted.

Skipper og
kræmmer

Det ældste toldregnskab, der findes for Sæby, omfatter kun perioden 19. september 1599 til nytår 1600 og indgår i byfogedregnskabet, idet tolderen på den tid også var byfoged.

Foruden sise (accise) og tyskøl angiver det tolden af saltet fisk, som er udskibet fra byen på fremmede skibe. Ialt 138 tdr fisk bliver udskibet til så vidt forskellige steder som Nykøbing Falster, København, Malmø og Helsingør, Svendborg, Kerteminde, Bogense, Samsø, Grenå og Hobro. Fjorten Sæbyborgere importerer i de samme efterårsmåneder i alt 86 tdr. tyskøl og erlægger derfor 43 daler sise.

Adelen var fri for at betale sise og kunne udstede sisesedler på øl og vin til eget forbrug. Af regnskabet kan man se, hvordan herregårde over hele Vendsyssel har fået øl fra Sæby, for det meste ved at købe det af skippere eller købmænd i byen, men i et par tilfælde direkte fra en Wismar-skipper; det drejer sig om ialt 12 gårde, der tegner sig for 136 1/2 tdr. øl.

I et andet toldregnskab fra 1602-03 føjes her til Voergård, Lengsholm i Lendum, Nibstrup i Brønderslev og Hundslund (Dronninglund). Når man ser Ingeborg Skeel på Voergård købe 24 tdr. rostockerøl den 17. september og igen den 20. oktober 12 tdr. wismarøl, kan man vist have lov til at sige, at man ikke har taget alt for tungt på begrebet "eget forbrug".

Allerede i 1572 fik lensmanden på Aalborghus af Kongen besked på at sørge for, at der blev erlagt sise og told af alt det købmændsgods, der indførtes i hans len. Sagen var den, at der både af fremmede og af Kongens egne undersætter indførtes meget tyskøl og anden fremmed drik ved Fladstrand og andensteds både syd og nord for Sæby, som blev udtappet og solgt i byen, uden at kronen fik nogen sise deraf - det er forøvrigt første gang, vi møder navnet Fladstrand, et navn, som skulle blive nok så skæbnesvangert i Sæbys historie. I 1593 nævnes både Fladstrand og Hirtsholmene som centrer for smuglerier, og det indskærpes tolderen i Sæby at sørge for, at tolden bliver opkrævet.

Eksporten fra Sæby bestod hovedsagelig af landbrugsvarer og fisk. I slutningen af 1500-tallet fandt der en kreatureksport sted, som må have været betydelig, siden tolden beløb sig til over 500 daler årligt.

I regnskabsåret 1639-40 afgik der fra Sæby 7 skibe til Lybæk lastet med godt 72 tdr. smør, 70 tdr. havre, 23 tdr. kuller og lidt flæsk, kohuder og tælle.

Importen kan man få et vist begreb om ved at se, hvad der fra Sæby blev leveret til lensmanden på Sejlstrup. Det drejer sig først og fremmest om kalk og tømmer til byggeri, desuden tagsten, bly, glas og nogle møllesten.

Toldregnskabet fra 1650-51 viser, at importen af tyskøl, som spillede så stor en rolle et halvt århundrede før, nu næsten var

ophørt, der kom kun 12 tdr. rostockerøl og 22 tdr. dansk øl, resten har man selv brygget på den hjembragte humle og på malt; af malt drejede det sig om 221 tdr.

De samlede toldindtægter i Sæby beløb sig i 1652 til 452 rdl. og i 1656 til 588 rdl.

Skippere hjemmehørende i Fladstrand eller på Hirsholmene skulle fortolde i Sæby eller Skagen.

Fra fire fulde år i 1670'erne er bevaret komplette toldregnskaber over ind- og udskibede varer. Der er dog den hage ved det, at Sæby - Fladstrand udgør et tolddistrikt, og at man ikke er i stand til at skille de to byers handel ad.

Vigtigste søværts handel på Sæby - Fladstrand 1673, 1675, 1676, 1677:

Indført fra indlandet:

båndstager	39 560 stk
fyrredeler (brædder)	5 428 stk
stangjern	86 skippund og 12 lispd.
kalk	116 læster
tjære	107 1/2 tdr.
salt, hovedsagelig spansk	1 124 tdr.
tobak	253 pund og 11 ruller

Indført fra udlandet:

humle	51 skippund og 12 lispd.
jern	19 skippund
glas	4 1/2 kiste og 2 1/2 tønde
bly	2 skippund
tobak	1/2 tønde og 100 pund
kringeler (hvedebrød)	11 tdr.

Udført til udlandet:

flynder	14 000 stk
saltet kuller	106 tdr.
torsk	4 tdr.
smør	6 1/2 tdr.
havre	60 tdr.
huder og skind	310 stk

Udført til indlandet:

rug	3 776 1/2 tdr.
malt	3 441 1/2 tdr.
havre	2 691 tdr.
byg	726 tdr.
gryn	161 tdr.
mel	867 tdr.
flæsk	221 tdr.
smør	200 tdr.
flynder	711 900 stk
hvidlinger	13 900 stk
saltet kuller	1 682 1/2 tdr.
saltet kød	1 689 tdr.
huder og skind	1 574 stk

gemen lærred	1 477 alen
vadmæl	230 alen
røde lerpotter	600 stk

Det må naturligvis huskes, at Norge er indlar.. Handelen med udlandet er unægtelig yderst beskeden, men krigen kan muligvis spille ind her, og varesortimentet er i det hele omtrent, som det kendes fra ældre tid bortset fra, at man nu i Sæby har fået smag for at røge tobak. Vi kan pille adskillige andre interessante småting ud af toldregnskabet, f. eks. indkommer der 1 tønne tobakspiber - det er jo rimeligt nok, specier (krydderier) for 40 Rdl., 6 skokke kål, 100 lispund jerngryder og 1 kakkelovn - det sidste utvivlsomt fra et norsk jernstøberi. Det ser mere mærkeligt ud, at der - også fra indlandet - kommer 20 par træsko og 18 par sko; Sæby var ellers altid særdeles velforsynet med skomagere. Fra udlandet kom 2 ris hvid papir, 3 tdr. drikkeglas, rosiner, korender, svedsker, mandler m.m. samt 4 dusin franske handsker. På udførselstiden bemærker vi to sendinger kalkunske høns, ialt 46 stk. Det må have været en fin forretning for ham, der har hittet på det, for de kostede lige ved 1 ridsdaler stykket.

"Hvad har hun i sin kurv i dag?"

Staten har altid vist stor opfindsomhed, når det gjaldt om at finde udvej for øgede indtægter, og der har vel aldrig været større behov for at skaffe penge i statskassen end efter Svenskekrigenes afslutning i 1660. Blandt de midler man tog i anvendelse, var også konsumtionen, som fik sin faste form fra 1672 og nærmest kan kaldes den tids moms. Det drejede sig om en hel række afgifter på forskellige varer og tjenesteydelser. De blev ved søværts tilførsel opkrævet af tolderne, men det var den såkaldte portkonsumtion, som følte mest tyngende og også skabte de fleste problemer. Den skulle erlægges af de fleste varer, der blev tilført købstaden ad landevejen, og blev opkrævet af særlige konsumtionsbetjente.

For Sæbys som for mange andre småbyers vedkommende var der nu ikke tale om porte, man klarede sig med bomme og bomhuse eller konsumtionsboder ved indkørselsvejene, hvor betjentene kontrollerede trafikken og opkrævede afgifterne. Rundt om selve byen blev der fastlagt en konsumtionslinje, som formelig blev markeret ved et lavt jorddige.

Fra begyndelsen kom man ind på et forpagtningssystem, som varede helt op til 1779. I 1672 havde Magistraten konsumtionen i forpagtning for 400 rdl. Fra 1675 og op til ca 1695 var konsumtionen forpagtet bort til privatfolk for et årligt beløb af 5-600 rdl. Men fra 1701 og fremefter blev konsumtionen altid bortforpagtet ved auktion til den højstbydende for en treårig periode. Forpagteren ansatte selv sine betjente og måtte selv sørge for, at konsumtionsforordningens bestemmelser blev overholdt, og at han fik sine penge ind.

Fra 1779 skulle konsumtionen opkræves direkte til den kongelige kasse, og Sæby blev udstyret med hele seks funktionærer; en konsumtionsforvalter, en kontrollør og 4 underbetjente; deres gager var nu heller ikke imponerende, henholdsvis 100, 60 og 38 rdl. årligt. Den første konsumtionsforvalter Henrik C. Lau, blev forøvrigt allerede i 1783 afskediget på grund af kasseangel.

Fra nu af kan vi få et glimt af betjenten, når han letter på låget for at se, hvad mutter har i sin kurv i dag, eller stikker sin jernsøger i Peder Andersens tørvelås for at undersøge, om der ikke skulle gemme sig mere værdifulde sager under de tilforladelige tørv. I 1779 var der 5 bomme: Vesterbom for enden af Vestergade, Sønderbom for enden af Søndergade og Nørrebom nord for Møllebroen, desuden to ved byens markgyder, den ene i hvert fald for enden af Barbrasgyde, der gik ud til Mojen. Alle bomme kunne låses, og ved de tre hovedbomme lå de små stråtækte bomhuse.

Betjentene var udstyret med jernsøgere, og til konsumtionsvæsenets inventar hørte desuden et skilt, et segl og et inkvisitionsstempel, dertil et brændejern, en brændevinsgraderer af elfenben og de autoriserede mål: 1 korntønde, 1/2 tønde, 1 skæppe og 1 fjerdingkar. Der førtes såkaldte portbøger ved de tre bomme samt en møllebog, som indeholdt regnskaber over formalingsafgiften, der skulle betales af alt korn, der blev malet på Sæby Mølle. Denne afgift var forøvrigt langt den mest indbringende; af konsumtionens samlede indtægter i 1779 på 1119 rdl., løb formalingsafgiften op i 622 rdl., portkonsumtionen kun i 199 rdl.

Allerede i 1779 er der på regnskabets indtægtsside opført 14 rdl. i konfiskation og bøder; der var blevet konfiskeret 18 ruller tobak.

Den 12. juni 1798 kom Peder Andersen af Sæby agende med et læs tørv, og da betjenten stak efter med sin søger, stødte han på andet end bløde tørv; skjult under tørvene lå 1/2 anker dansk brændevin, som holdt 18 potter af 6 graders styrke. Det blev en dyr historie for Peder, som ikke blot gik glip af sin dram, men i bøde måtte erlægge afgiften femdobbelte foruden afgiften selv, hvilket beløb sig til 5 rdl.

Da det i 1843 blev bekendtgjort, at redskaber til fremstilling af brændevin skulle afleveres, blev der afleveret ikke mindre end 11 000 sæt i Jylland. Ved Sæby Toldsted blev der i løbet af fjorten dage afleveret 1 000 sæt brændevinsredskaber.

Toldere i Sæby har fra 1582 til 1688 været følgende:

Søren Skræder nævnes som Tolder 1. maj 1582, da han afregnede med Renteskriver Hans Nielsen, men havde derefter ikke aflagt regnskab i oktober 1587, og Lensmanden på Aalborghus fik ordre til at rykke ham alvorligt for det. Ordren gentoges 25 januar 1588. 19 december 1590 udgik åbent brev om, at han måtte være fri for skat og anden kongelig og borgerlig tyngelse, så længe han var Tolder. I 1591, 1592 og 1593 var han atter i restance med nogle års regnskab, og antagelig er han blevet afskediget.

Samuel Hetlop var Tolder her 1600 og døde 15. september 1608. Han var af tysk afstamning. Det er karakteristisk at se denne mand føre den lille nordjyske bys toldregnskab fra 1602 på plattysk.

Tolderen mister skægget

Poul Christensen Koch var Tolder 1618 og tillige Byfoged. Hans Toldergerning varede til 14. marts 1634. Solgte 1611 tømmer til Sejlstrup Len og tiltaltes 18. oktober 1614 af præsten Peder

Nielsen i Volstrup, fordi Poul Koch og hans hustru havde skældt præstens hustru Ingeborg Thomasdatter for en hore og truet hende med prygl m.m.

19. februar 1634 lod Lensmanden på Sejlstrup, Niels Friis til Krastrup, rejse tiltale mod Byfogeden, hans søn Nichel Poulsen Koch og hans tjenestedreng Christen Nielsen, fordi de 16. oktober 1633 om morgenen før dag havde pryglet Aalborgborgeren Niels Andersen i Rådmand Hermand Gesmells hus. Hermand Gesmell og hustru vidnede, at da Niels Andersen og hans broder Peter Andersen fra Aistrup var færdige og ville rejse fra Sæby, kom Nichel Koch og Byfogedens tjenestedreng og bød Niels Andersen penge for noget klæde. Da svarede Niels Andersen, at når han fik penge både for strømper og klæde, ville han modtage dem. Så kom Poul Koch ind med en kæp i hånden, hvorfor Niels Andersen tog til sin kårde, men Poul Koch slog til ham med kæppen, hvorefter Hermand Gesmell sprang ud af sengen og fik Byfogeden ud ad døren.

Thomis Snurth, Bartskeer i Sæby, vidnede, at han blev hentet til Niels Andersen for at forbinde ham, men der var ingen sår, som kunne forbindes, og så smurte han ham på halsen, panden og den ene kind med bleghvidt. Det oplystes yderligere, at Niels Andersen dagen før var kommet hen til Rektor Anders Olufsens, hvor Poul Koch sad, og Niels havde da krævet Byfogeden for betaling for noget klæde og et par strømper, men Byfogeden sagde, at han havde ingen strømper fået. Niels Andersen sagde så, at han havde stjålet dem, og så kom de først i skænderi og derefter i slagsmål, under hvilket Niels Andersen rykkede noget skæg af Byfogeden og stak det i lommen, hvorpå han gik rundt i byens kramboder og fremviste trofæet. Senere kom sagen for Landstinget, der 22. november 1634 kendte Byfogedens vidner unøjagtige og ikke så sandfærdige, at de burde komme Niels Andersen til skade.

Tolder, borgmester og patriot

Hans Nielsen Gram blev udnævnt til Tolder 14. marts 1634, var tillige Borgmester. Angående sin ungdom fortæller han, at han har henslidt sin bedste tid til hove, både i Kongens tjeneste og andre godtfolks og er derefter blevet bosat i Sæby, hvor han drev købmandshandel og sejlads i stor stil. Tillige var han 1623 Ridefoged til Asdal, og nævnte år foretog han endvidere stort øksneindkøb i Vendsyssel (79 øksne) for Christoffer v. Gersdorff til Søbygård. 14. marts 1634 blev han tillige Tolder og Sisemester i Sæby og skulle derfor have 20 Rdl. årlig og tages i ed af Lensmanden på Sejlstrup. Samme dag, som han blev udnævnt til Tolder, bevilgede Kongen, at borgerne i Sæby til reparation af deres havn måtte få de pæle og andet træværk, der fandtes i Skansen ved byen. Denne skanse var anlagt af de kejserlige tropper 1627-29.

Han var Tolder til 1637. Hans Gram kom til at spille en meget betydelig rolle i Sæbys historie. Under krigen mod svenskerne i 1640'erne indlagde han sig store fortjenester og udviste personligt mod, hvilket han siden hen blev hædret for.

Borgmester Hans Grams gård i Algade med porthammeren og årstallet 1624, hører til de huse, der endnu er bevaret.

Jens Thomsen Rosmus var Tolder 1638 og til sin død 1642, og tillige Byfoged. Han var før 1627 Kapitelsfoged på Læsø. I 1634-35 var han kirkeværge, og i 1633 fungerede han ofte som Borgmester.

Jens Christensen Prang blev Tolder 1642 og fungerede som sådan til sin død 22. maj 1653. Var tillige Ridefoged til Bangsbo. I 1650 skænkede han Sæby Skole 50 Rdl., og renten skulle gå til klæder til de armeste skolebørn, men vi får senere at vide, at pengene altid gik i Rektors lomme.

Kassemangel

Peder Christensen (Reenberg) var Tolder 20. november 1659 og efterfulgte antagelig Prang. I 1661 blev han afskediget på grund af kassemangel, 2000 Rdl., hvorfor Rentekammeret ville tilholde sig hans gård i Sæby, men den havde han tidligere pantsat til sin broder, Borgmester Claus Christensen (Reenberg) i Viborg. Han var tillige Rådmand.

Jakob Eriksen fik bestalling som Tolder 28. januar 1661 fra 1 januar s.å. at regne. Var tillige Konsumtions- og Stempelpapirforvalter.

Christian Hansen Ferslev blev Tolder 31. januar 1670, bestalling 1. maj s.å. Var tillige Borgmester. Blev 1688 afskediget som Tolder på grund af kassemangel. Han døde i Sæby 28. april 1714. Han havde antagelig studeret, da han latiniserede sit navn og skrev Christianus Ferslevius. Hans liv formede sig trist nok, idet hans virketid faldt i en for byen ulykkelig nedgangstid, og skønt han drev handelsvirksomhed i Fladstrand ligesom så mange andre Sæbyborgere, blev hans kår dog stedse slettere, og han døde som en yderst forarmet mand efter 1688 at være blevet afskediget som Tolder på grund af kassemangel. 1681 blev han Konsumtionsforpagter, men også som sådan kom han i restance med afgiften, og 1688 søgte han om fritagelse for forpagtningen og eftergivelse af det skyldige beløb.

I 1698 søgte han om embede ved Helsingør Toldkammer, men fik det ikke.

Hans søn Christoffer Ferslev blev Tolder i Skagen.

Det rene svir

I hans tid var fra 9. april 1681 Johan Ertmann Toldbetjent i Sæby og Fladstrand og samme år blev han Byfoged. Hans virksomhed som Byfoged og Toldbetjent i Sæby blev dog ikke lang, idet han i maj 1682, da han havde sviret om bord på et skib fra Trondhjem, sammen med de norske søfolk løb grassat og blev tiltalt for vold mod en anden kgl. Toldbetjent Jens Lauridsen Svensk, hvem de havde gjort forsøg på at skyde. Endvidere blev han 1682 tiltalt af præsten Hr. Laurids Christensen for helligbrøde og forhånelse.

Ny forordning

Fra 1688 blev tolden og konsumtionen af Sæby og Fladstrand, Skagen og mange andre byer bortforpagtet af Staten, som regel til konsortier, og toldklareringen skulle for Sæbys vedkommende foregå i Fladstrand. Denne ordning vedvarede til forordningen af 15. oktober 1778, da det bestemtes, at konsumtionen fremtidig skulle opkræves direkte til den kongelige kasse, og der ansattes nu i Sæby en Konsumtionsforvalter, en Kontrollør og 4 Underbetjente.

Konsumtionsforvaltere i Sæby har fra 1778 til 1818 været følgende:

Christoffer Henrik Lau, udnævnt 1778, afsked 1783 efter en tid at have været suspenderet for kassemangel.

Gynther Didrik Zeuthen, f. o. 1746, blev 18. oktober 1783 udnævnt til Konsumtionsforvalter her, men blev 1794 Tolder i Hjerding og døde 4. marts 1795 som Toldkasserer i Varde. Han havde ca 1780 - 83 været Kontrollør i Sæby.

Bolle Ottosen Mørch blev Konsumtionsforvalter i Sæby 25. juni 1794. Han var født i 1756 i Gerding og døde i Sæby 26. august 1807.

Fra 1. januar 1818 oprettedes der i Sæby et Told- og Konsumtionsinspektørembede og et Told- og Konsumtionskassererembede.

Told- og Konsumtionsinspektører i Sæby har fra 1818 til 1849 været følgende:

Zacharias Nicolai Zedeler blev 1. januar 1818 Told- og Konsumtionsinspektør i Sæby efter tidligere at have været Kopist i Rentekammeret. Han var født o. 1788 og døde i Sæby 1827, 39 år.

Johan Peter Thulstrup, fra 1827 til 1830. Blev Kornskriver og senere Havneskriver i København og døde 21. september 1857, 71 år.

Hans Conrad Engelhardt, fra 1831 til 1841, hvorefter han blev Toldinspektør i Stege, død 2. juni 1873.

Adam Ludvig Scheel, fra 1842 til 1849, død 5. juni 1849. Virkede med særlig iver for at få bønderne til at ophøre med den ulovlige hjemmetilvirkning af brændevin og indsamlede 1843 ca 1000 sæt brændevinstøj i Dronninglund Herred.

Told- og Konsumtionskasserere i Sæby har fra 1818 til 1849 været følgende:

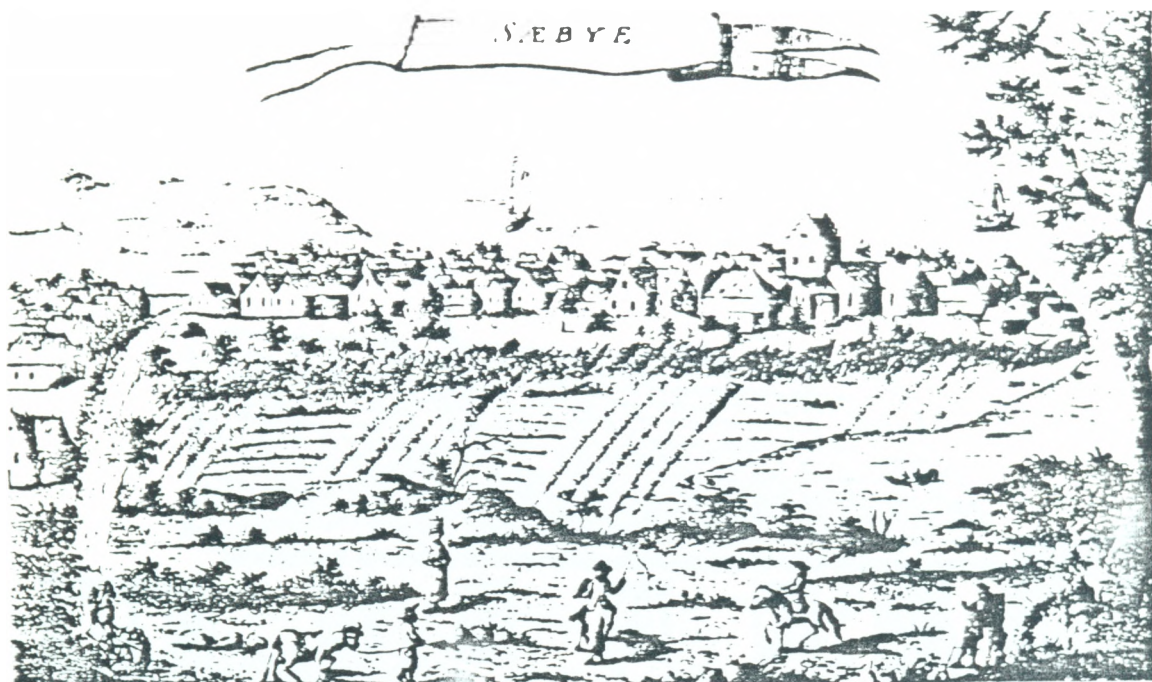
Jørgen Cornelius Kragh, født 1780, exam. juris, Volentør i Rentekammeret, blev 26. januar 1808 Konsumtionsforvalter i Sæby, og 18. november 1817 blev han udnævnt til at beklæde embedet som Told- og Konsumtionskasserer. 2. november 1831 fratrådte han embedet på grund af sindsyge, men blev først afskediget 25. juni 1839, idet embedet fra 1831 til 1839 bestyredes ved konstitution af Christian Hassing, senere Toldkasserer i Hobro.

Carl Henrik Ahlefeldt-Laurvig, fra 1839 til 1849, derefter Toldforvalter her, da Kasserer- og Inspektørstillingerne nedlagdes. Derefter 1862 Toldkasserer i Århus, død 24. maj 1863.

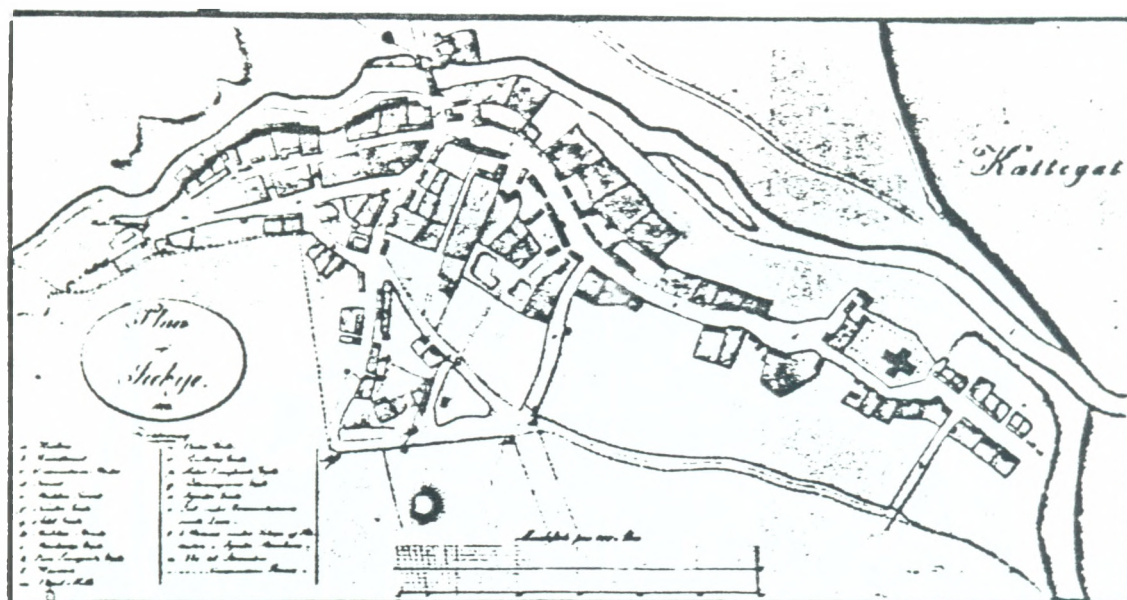
Toldforvaltere i Sæby indtil 1901:

Ole Georg Vilhelm Fog, fra 1870 til 1890.

Theodor Emanuel Steiner, fra 1890 til 1901.

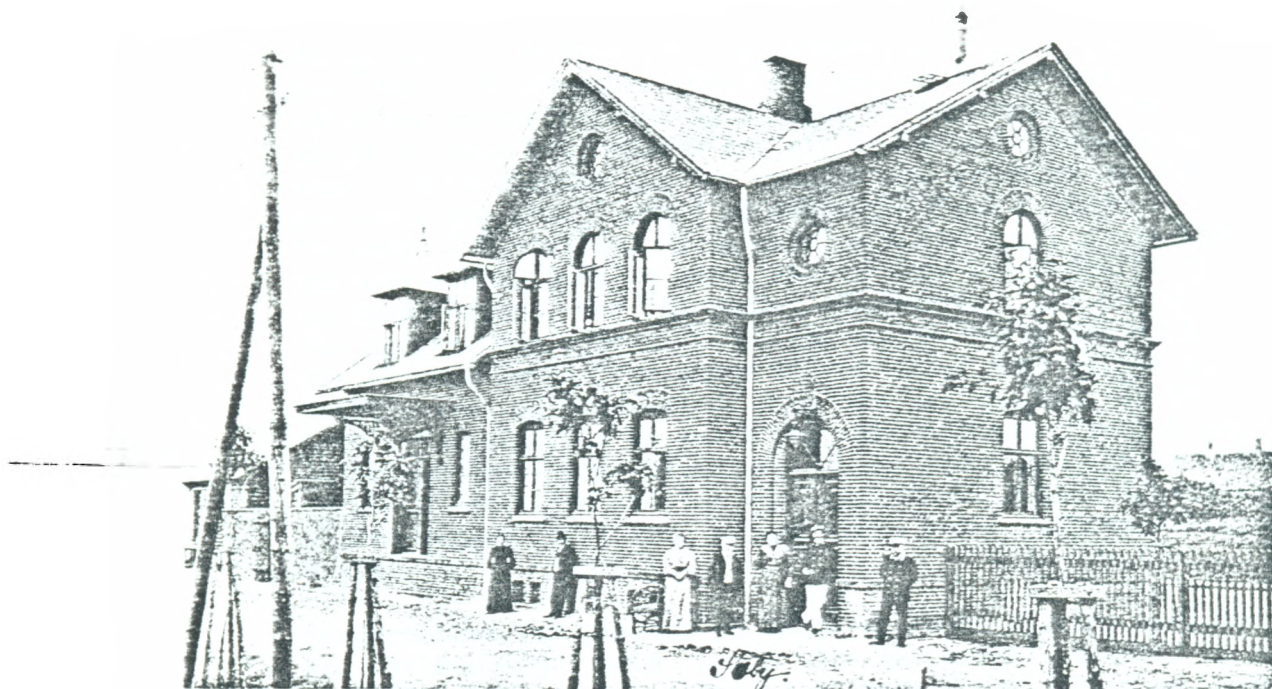
Dette idylliske prospekt af Sæby findes i Pontoppidans Atlas fra 1768, men det giver ikke det rette indtryk af den lille fattige by med sine mange stråtage. Det sortskraverede bælte syd for byen skal vist markere grænsen for gårdenes tofter og haver, hvor konsumtionsdiget løb. I mellemgrunden er de lange agre i bymarken antydet, og i forgrunden over konen ses Pudsenbak, hvor vistnok i fordums tider byens galge var rejst.

Kortet er tegnet i 1823 for at fastlægge den nøjagtige konsumtionslinje - den kan findes som en fint prikket linje syd om byen og langs åens nordlige bred. Nordre, vestre og søndre bomhus er skrevet ind på kortet, og under betjenten i søndre bomhus sorterer 5 bomme. Kortet er ikke videre nøjagtigt, bemærk f. eks. kirken. Landsarkivet for Nørrejylland.

Asaa toldkontrolpost oprettedes i 1844, for at styrke kystopsynet mellem Sæby og Hals. I 1871 blev denne bygning, der var "en god tæt og anstændig bolig", lejet som tjenestebolig for strandkontrolløren. Lejemålet ophørte i 1923.

Sæby toldkammer opførtes i 1896 af A/S Fjerritslev - Nørresundby - Frederikshavn Jernbane til brug for Toldvæsenet. I 1952 blev bygningen Toldvæsenets ejendom. I 1970 blev den overdraget Sæby kommune.

Fladstrand - Frederikshavn Toldsted.

Øl og tørrede
fisk

Der findes kun to oplysninger om, hvad der skete i Fladstrand i 1500-tallet. Danske kancelli, som varetog den indenrigske forvaltning, gav i 1572 Lensmanden på Aalborghus besked om at sørge for, at der blev betalt told af det øl, som blev indført til Fladstrand og udskænket der. Og igen i 1593 indskærpede kancelliet Lensmanden i Aalborg og Tolderen i Sæby at hindre indførsel af ulovlige varer til Fladstrand og at opkræve told af lovlige. Nogen handel foregik der altså med de faste eller midlertidige beboere i Fladstrand, men hvilket omfang, den havde, fremgår ikke af kilderne.

Toldlove i 1651 og 1655 forbyder specielt beboerne i Fladstrand og på de omliggende øer at handle med tørrede fisk uden at lade dem fortolde enten i Sæby eller Skagen.

Fiskelejet bli-
ver handelssted

Først i 1670'erne kom dette nybyggersted til at betyde en trussel for Sæby. Grunden til Fladstrands opkomst netop da, var det betydelige fæstningsbyggeri, som blev sat igang i 1675 i forbindelse med den Skånske krig (1675-79), og som naturligvis trak mange folk og penge til. Samtidig med, at de store fæstningsarbejder blev udført, tog handelen et opsving på bekostning af Sæbys handel. Dertil kom, at Fladstrand havde den beskyttede rhed i læ af Hirsholmene, som Sæby måtte savne.

Fra Sæbys side forsøgte man flere gange at standse udviklingen i Fladstrand, men uden resultat. Fiskelejet havde overtaget en så stor del af handelen, at toldstedet allerede i 1681 blev flyttet hertil fra Sæby.

Følgen af denne flytning var, at skibe, der kom til Sæby, ikke kunne blive toldklareret, forinden skipperens papirer havde været forevist på Toldboden i Fladstrand, og der var kommet tilladelse til losning herfra, og dette voldte naturligvis både tids-spilde og bekostning.

To skippere fra Sæby, der var kommet til Sæby fra Lübeck, "indstillede (16. december 1681) for Gud og Øvrigheden", om det kunne anses for kristeligt og billigt at forlange, at de skulle ligge på en åben Red, medens der gik bud efter toldereren, og ved sådant ophold udsætte sig for eventyr med skiberum og gods og både sætte sig selv i armod og andre godtfolk i skade.

Tolderen i Fladstrand havde endvidere forlangt, at de både, der sejlede mellem Sæby og Læsø, skulle tage toldseddel i Fladstrand, og Sæbyborgerne, der var samlet på rådstuen, bad derfor Magistraten andrage hos højøvrigheden om, at der enten måtte tillades dem at søge deres brød andre steder eller også slippe for at toldklarere ved Fladstrand, hvad der var umuligt, da det var enhver vitterligt, at så snart der var vand nok i Sæby Å til, at et ledigt skib kunne flyde ud, skulle ladningen straks indtages, og når et skiberum kom for åen, skulle det i hast udlosses, og skibet lægges ind i åen, ellers kunne intet skib være sikret mod ulykke.

Borgerskabet var opbragt på toldereren Frans Melvin, som, skønt han var Rådmand i Sæby, havde både gæstgiveri, krambod og skiberum i Fladstrand og kun tænkte på egen fordel. Hvad de Læsøbåde angik, der købte lidt korn, kul eller brænde i Sæby, da kunne

Frans Melvin ikke lide, at de handlede i Sæby. Han ville have, at de skulle handle hos ham eller andre i Fladstrand, hvad de også foretrak fremfor at handle i Sæby og sende bud 2 mil ekstra for at toldklarere i Fladstrand. Det var et ønske, at Frans Melvin og tolderen Christen Peitersen Abull, som boede i hans hus, ville have lige så flittigt opsyn i Fladstrand som i Sæby.

Ifølge Tolder Hjorts indberetning fra 1735 var de fleste indbyggere næst efter fiskeriet beskæftiget med handel og skibsfart. De vigtigste udførselsvarer var byens eget produkt fisk, og de vendsysselske bønder og herremænds korn, kød og flæsk. Blandt indførselsvarerne er der især grund til at fremhæve tømmer, jern, kalk, hamp, hør og salt.

Såvel udenbys som fladstrandske skibe tog del i varetransporten, fisken bragtes hovedsagelig til København, og landbrugsprodukterne sejlede de til Norge, hvorfra de tog tømmer med tilbage. Købmændene varetog naturligvis handelsforbindelserne, men også nogle af skipperne drev købmandsvirksomhed.

Tolder Hjorts fortegnelse over de varer, der fra begyndelsen af året 1735 til 9.08.1735 er passeret Toldstedet:

Indkommende

Brædder	2000 (stkr)	Huder	3 stkr
Brandstager	9000 (stkr)	Jærn	7 skippd. 10 lpd
Bly	1 skippd. 2 lpd	Kalk	6 lester
Birkebrænde	1 favn	Stenkul	1 lest
Kommen	500 pd.	Legter	1300 (stk ?)
Flæsk	1 skippd.	Malt	2 tdr
Flynder	6000 (stk ?)	Mursten	800
Flotholt 1)	3 lpd	Smør	8 tdr
Hvede	2 tdr	Salt, fransk	6 tdr
Hamp	10 lpd	Salt, spansk	6 tdr
Hør	1 skippd. 4 lpd	Grøn sæbe	1 td. 3 fdk. 10 ott
	4 pd	Tiære	4 tdr.
Tømmer	150 tylt		
Franskvin	4 oxehoveder		

Udgående

Aal	5 tdr.	Klæde	4 1/2 alen
Bøgebrænde	600 favne	Tørt Kiød	8 skippd
Byg	66 tdr	Saltet Kiød	20 tdr
Callund	3 fdk	Lys	2 lpd
Æg	2000 volle	Malt	102 tdr
Edike	1/2 td	Miød	1/2 td
Flesk, røget	50 skippd	Oste	9 1/2 skippd
Flynder	8765413 (stk ?)	Pølser	3 fdk
Feder	4 lpd	Rug	740 tdr
Fisketunger	40 stk	Rokker, tøre	100 stkr
Fisk, tøre	3 lpd	Smør	60 tdr

1) Korkstykker til mærkning og bæring af fiskevåd

Giæs, røget	24 stk	Seieldug	4 stkr
Huder, tøre	108 stkr	Uld	3 1/2 lpd
Hamp	9 skippd	Vox	12 lpd
Haure	200 tdr	Kornbrende-	
Hatter	4 dusin 7 stk	vin	3 anker
Jern	3 skippd	Hjemmevirkede	Lærider
Salted kuller	80 tdr	Almerdug og Vadmels-	hverken
		ialt af værdi 154 Rdl.	

Apostlenes heste

I Pontoppidans Danske Atlas fra 1769 omtales det kongelige toldkammer, hvor tillige er post- og pakhus (i dag Fiskergade 10) som en af Fladstrands bedste bygninger. I perioden 1751 til 1831 varetog byens toldere også embedet som postmestre. I 1751 fik Tolderen i Fladstrand bestalling som Postmester i Fladstrand, Sæby og Skagen og fik til opgave en gang ugentlig at sende ridende bud til Aalborg - fra 1754 gående - og gående bud til Skagen. Postgangen, som i 1786 blev udvidet til to gange ugentlige forbindelser, blev 1802 betydelig forbedret. Samtidig med, at man oprettede den gående post over Sæby, kom der nu to gange om ugen ridende bud og en gang om måneden kørende pakkepost fra Aalborg over Hjørring.

Til imødegåelse af et livligt søværts smugleri oprettedes i 1824 et Krydstoldvæsen, hvis hurtigsejlende kuttere kunne sejle smuglerne op.

Krydstoldvæsenet blev ophævet i 1903. Mellem Skagen og Ebeltoft sørgede fire toldkrydsere for kontrollen af den næsten 200 km lange kyst. Ifølge mandskabslisterne fra 1858 havde 6 af krydsfartøjernes mandskab bopæl i Frederikshavn og 3 i Skagen.

Strandkontrollør Vilh. Rohde, der var tjenestegørende i Frederikshavn fra 1854 til 1856, beretter i sine optegnelser om følgende humoristiske episode, der udspillede sig i Frederikshavn i 1848:

Toldere som "sørøvere"

"Havnefogden og en skipper Sørensen, tidligere kapergast og en tid fange på et engelsk prisonskib, blev enige om at udruste en stor båd. I dens stævn havde de i sinde at anbringe en gammel kanon, der var nedgravet på Havnepladsen. Medens de baksede med denne, stod toldkrydsersens chef på sit fartøj, lænet til lønningen og iagttog dem. Han fik blod på tanden ved tanken om fortjeneste og foreslog dem at anbringe kanonen på toldkrydsersen i stedet for på båden. De to kapergaster var også enige om, at krydsjagten var bedre end båden, og efter endt renselsproces bragtes kanonen ombord tilligemed tilvejebragte håndvåben.

Bemandet med folk fra byen stak fartøjet så til søs. Snart viste en stor bark sig, førende det tyske flag, og man besluttede at give den et advarselsskud for at få den til at lægge bi. Da man ingen lunte havde ombord, fik Havnefogden, der som tidligere marineunderofficer kommanderede artilleriet, i stedet en ildtang med en glød. Til barken råbtes dog først om den ville "gi' sig", men tilråbet blev ikke besvaret. "Ja, så nytter det ikke at råbe", sagde Havnefogden, "Vi må lunte ham". Dog, da det kom til stykket turde han ikke lunte det gamle bæst af; af frygt for at det skulle sprænge, sprang han hver gang for tidligt tilbage fra fængehullet.

Man besluttede da at entre tyskeren, klappede på siden af ham, der med forundring havde set dem bakse med kanonen, og med endnu mere så en skare bevåbnede folk entre ombord og erklære skibet for god prise. Skibets Kaptajn, der havde forladt Danzig før fredsbruddet og intet anede om krigens udbrud, måtte finde sig i at blive ført til Frederikshavn. Hans skib blev også beslaglagt af autoriteterne, men kapergasterne fik i stedet for prisepenge en skarp tilrettevisning for selvtægt, thi der hverken var eller blev under krigen (1848 - 50) udstedt kaperbreve".

Bomhuse

I 1672, samme år konsumtionen blev indført, blev Fladstrands indbyggere pålagt denne afgift. Hvor landevejene faldt ind i Fladstrand, lå bomhusene. Søndre bomhus lå på hjørnet af Kalkværksvej mod Søndergade, Vester bomhus ved den nuværende Vestergade, og nordre bomhus i Nørregade.

I 1851 blev portkonsumtionen i provinskøbstæderne ophævet, en foranstaltning, der ganske naturlig medførte en betydelig reduktion af toldvæsenets personale, men for befolkningens vedkommende virkede som en befrielse for tunge og trykkende byrder. For toldvæsenets personale på ca 800 mand betød portkonsumtionens bortfald, at ikke mindre end ca 300 blev afskediget, medens andre blev forflyttet. Samtidig blev stillingsbetegnelsen Underbetjent ændret til Toldassistent. Betegnelsen Overbetjent var allerede i 1845 ændret til Toldkontrollør og betegnelsen Strandtoldbetjent til Strandkontrollør.

Toldbygninger

Med toldvæsenets nære tilknytning til skibsfarten var placering af en toldkammerbygning på Havnepladsen naturlig. Denne bygning blev opført 1858/59 (den nuværende gule bygning på Havnepladsen nr 5).

I 1908 blev der udarbejdet forslag til udvidelse af den gamle Toldbod, der i adskillige år havde vist sig for lille og utidsvarende, men det blev opgivet som utilfredsstillende, og samtidig blev man klar over, at opførelsen af en ny bygning både af tekniske og pekuniære hensyn ville være at foretrække.

Ved imødekommen fra Vandbygningsvæsenets side stillede derefter i 1913 et velbeliggende, tilstrækkeligt stort areal til rådighed. På finansloven 1914-15 blev der givet en bevilling til opførelsen på 40 000 kr og på den følgende finanslov bevilgedes 55 000 kr. Grunden blev piloteret i efteråret 1914; i forsommeren 1915 blev opførelsen påbegyndt.

Den 20. juni 1916 blev bygningen indviet af Generaldirektør Koefoed og Overtoldinspektør de Fine Bunkeflod i overværelse af en større indbudt forsamling af repræsentanter fra bevillingsmyndighederne, handels- og embedsstanden, pressen m.fl.

Den stilfulde og smukke bygning, der er opført efter plan og tegning af kgl. Bygningsinspektør, Professor Kampmann, vækker navnlig om sommeren fortjent opmærksomhed blandt de tusinder af turister, som passerer Frederikshavn.

Toldere og Toldinspektører i Fladstrand indtil 1818.

Fladstrands første tolder var Peter Visberg, født 18. oktober 1647 i Holsten, død 25.03.1704 i Fladstrand. Angående Tolder Peter Visbergs liv og levned kender man dette hovedsagelig fra de inskriptioner, der findes på hans ligsten og Epitafium i Fladstrand Kirke.

Han havde tidligere været overkirurg på kgl. Majestæts Orlogsflåde; condeicteur ved Landmålingen og til sidst Tolder og Proviantsforvalter i Fladstrand.

Han var initiativtager til bygning af Fladstrand Kirke, som blev indviet 1690. Samme år lod han opføre et lille hus med en skolestue samt et værelse til Skoleholderen.

Frands Melvin, født 1627 i Flandern, død 3. juni 1706 i Fladstrand. Blev Rådmand i Sæby 4. august 1674 og afgik ved Magistratens ophævelse 1682.

Fra 24. august 1670 bevilling til gæstgiveri og krohold i Fladstrand, hvor han fremtidig havde sin bopæl, og hvor han drev en ret betydelig handel.

Var 1672 Toldinspektør (Kontrollør) i Fladstrand (under Sæby Tolderi) og blev 19. november 1672 tillige Toldinspektør i Sæby; toldinstruktion af 5. februar 1673 vedrørende inspektionen i Fladstrand og Sæby distrikter udstedt af Rentekammeret; 4. august 1674 tillige kgl. udnævnelse som Toldinspektør ved Fladstrand Fiskeleje.

1. januar 1699 Visitør ved Fladstrand Tolddistrikt. Han er i konsumtionslisten 1697 for Fladstrand lignet til at betale 30 Rdl., og det var en temmelig bastant sum, og han var da også den næsthøjeste i Fladstrand; der står, at han ernærer sig "ved liden handling med en jagt, som andre fører for ham, såvel som af sin bestilling og tapperi".

Fra 1701 var han medforpagter af Tolden i Fladstrand, Skagen og Hjørring. Tidligere beskrevet under Skagen Toldsted.

Fra 1707 til 1709 var Anders Poulsen forpagter af Tolden i Fladstrand. Anders Poulsen er tidligere beskrevet under Skagen Toldsted. Af Rentekammerets indkomne ansøgninger ses, at Anders Poulsen 1707 søgte om befrielse for arrest for sin person og et års henstand med afgiften.

I en beretning dateret 1. januar 1702 skriver Anders Poulsen "at der af inventar ved Fladstrand Toldsted findes 1 gl. toldrulle, 1 toldkiste, 1 toldstempel, 1 brænder samt, at der findes ingen Vejer eller Pakhus, langt mindre noget hus eller værelse til toldernes beboelse, som på andre steder, så jeg derfor snart må være husvild. I den henseende allerydmygest andraget, at den ringe Accise måtte gunstigst tillades, at lade til hjælp, opbygge et lidet Toldkammer, Vejerhus og Pakhus for".

Abraham Nielsen Holmboe har sandsynligvis efterfulgt Anders Poulsen som Tolder. I 1719 svarer han på nogle antegnelser til regnskabet. I en indberetning fra 1709 er han anført som Fuldmægtig hos Anders Poulsen.

Han har desuden været skoleholder, toldskriver og kirkeværge.

Johan Andresen Hjorth fik udnævnelse som Tolder i Fladstrand den 2. marts 1722. Om hans fortid og familieforhold oplyser Rentekam-

merets Relations- og Resolutionsprotokol, at da hans da afdøde fader havde ejet nogle huse i Helsingborg, hvilke "formedelst Fortification" i løbet af årene 1676-79 blev nedrevne. Han havde i 2 år været Kvartermester ved Oberst Lüttichaus Regiment og derefter i 8 år Korporal ved Hestegarden i major Neubergs Kompagni og havde her udvist "skikkelig forhold og tro tjeneste". Da han i denne stilling indgav sin ansøgning om Toldembedet i Fladstrand, ønskede Kongen nærmere oplysninger om hans "conduite", navnlig om han kunne regne og skrive, og det blev attesteret, at hans skrift "syntes passabel" - hvad også en af ham skreven "Memorial" bekræfter - og at han også nok kunne regne. Derimod kunne han ikke stille nogen tilfredsstillende kaution, da de ovennævnte ejendomme i Helsingborg, der ganske vist ved en synsforretning af 12. maj 1679 var ansatte til 5180 Rdl., ikke fandtes acceptable i så henseende, men i betragtning af hans lange tjeneste antog Kongen ham dog uden nogen kaution. Han døde 1743.

Lars Falster, født ca 1693 - død 1764 som Tolder i Fladstrand. Han var den første Postmester i Fladstrand, hvilken stilling han varetog fra 1751 til 1764 og efterfulgtes af sin svigersøn Peder Larsen Hedemarck.

Peder Larsen Hedemarck, født 1724 i Christiania, Norge. Han var foruden Postmester også Tolder, Consumptionsforvalter, Vejer og Måler. Han døde 31. juli 1789 i Fladstrand. Der blev i 1797 opsat et Epitafium over ham i Fladstrand Kirke.

Henrich Rold, Tolder og Konsumtionskontrollør, efterfulgte Hedemarck som Postmester, men blev afskediget som Postmester 1803. Der findes flere skøder over hans ejendomshandler. Nørregaard-Knudsen skriver i sin artikel om Fladstrands første havn, at de høje herskaber Prins Carl af Hessen og hans gemalinde, Prinsesse Louise, Frederik den Femtes datter, logerede en nat i Toldkontrollør Rolds ejendom, nuværende Skippergade nr 1.

Ancher, Told- og Konsumtionsinspektør (var her 1802).

Niels Frederik Læssøe, blev 1811 Toldinspektør i Fladstrand. 1818 forflyttet til København, hvor han blev udnævnt til Havnekontrollør.

Toldinspektører i Frederikshavn fra 1818 til 1851.

Hans Jacob Wolters, Dr. phil, Toldinspektør fra 1818 til 1831. Afløste Rold som Postmester i 1803 og fungerede som sådan til 1831. Død 07.02.1831, 63 år gl.

Jens Laurits Barfred, toldinspektør fra 1831 til 1851. Ved kongelig Resolution af 23.02.1830 skulle planen vedrørende Havnens udvidelse bringes til udførelse under tilsyn af Kaptajnløjtnant i Søetaten Jens Laurits Barfred, senere Generalkrigskommissær. Borgerrepræsentant fra 1838 til ca 1841. Beskikket som teknisk medlem af Havnekommissionen i 1841. Barfred blev 1851 forflyttet til Aalborg, men vedblev at være teknisk medlem af Kommissionen til sin død 1855. En datter af Barfred, Oline Henriette blev gift med stifteren af Handelshuset Cloos, C.L. Cloos.

Toldforvaltere i Frederikshavn fra 1851 til 1921.

Frode Hjalmar v. Holstein, Kaptajn og Kammerjunker. Født 1809 og død 1878. Han blev Toldforvalter i Frederikshavn 1851, efter at have været Toldforvalter i Nykøbing Mors fra 1841 til 1850.

Toldforvalter v. Holstein var formuende, men satte sine penge til under forsøget på udtørringen af den store Vildmose.

Han udgav 1859 en trykt plan for den nævnte udtørring gennem et kanalsystem med sluser og pumper. Foretagendet syntes at skulle lykkes, idet Holstein kom i forbindelse med nogle engelske pengemænd, men 1862 blev han suspenderet og senere afskediget fra sit embede på grund af kasseangel, og dermed faldt planen til jorden.

I de gode år førte Holstein et stort hus og udviste en florissant gæstfrihed. Ved de store middage, der holdtes i huset, fik gæsterne som oftest gaver bestående af forskellige servicedele i sølv. Efter hvad man ved, fik Holstein senere tilknytning til en højskole.

P. Petersen, senere Kammerråd, Toldforvalter fra 1862 til 1881.

Anders Jørgen Gormsen, født 8. november 1831. Toldforvalter i Frederikshavn fra 1881 til 01.09.1904. Han kom fra Skagen, hvor han havde været Toldforvalter i ca 2 år, derfor havde han været Toldoppebørselskontrollør på Læsø.

Den 23. marts 1895 R. af Dbg.

I 1895 androg intraderne i Frederikshavn 109 080 kr og 898 kr på Læsø.

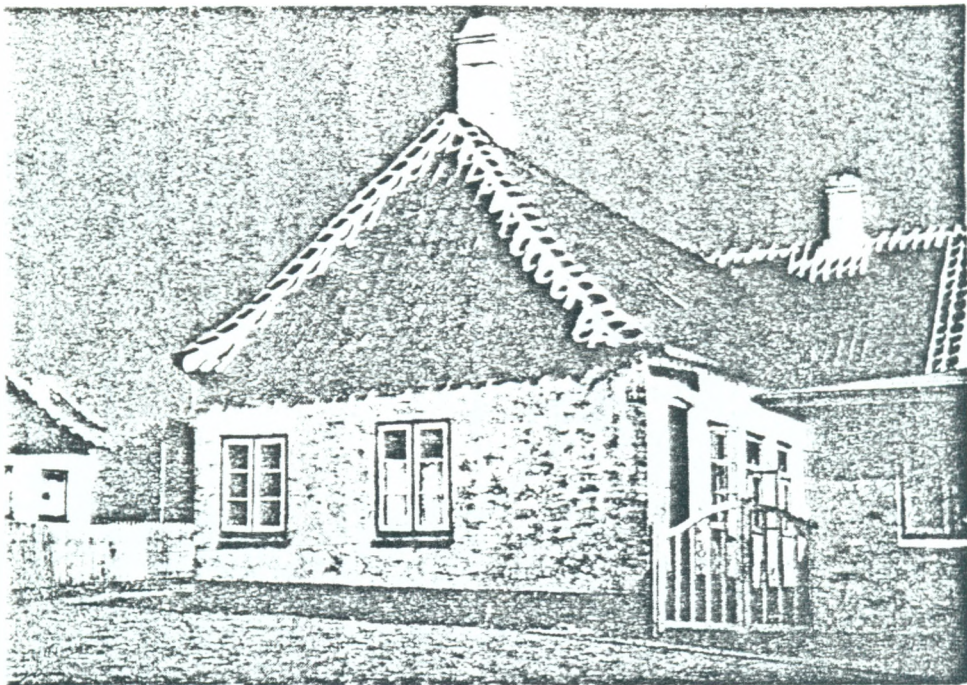
Indbyggerantallet i Frederikshavn 4848 og 2724 på Læsø.

Albert August Uhl, Løjtnant, født 20.08.1849. Toldforvalter fra 08.11.1904 til 09.05.1906.

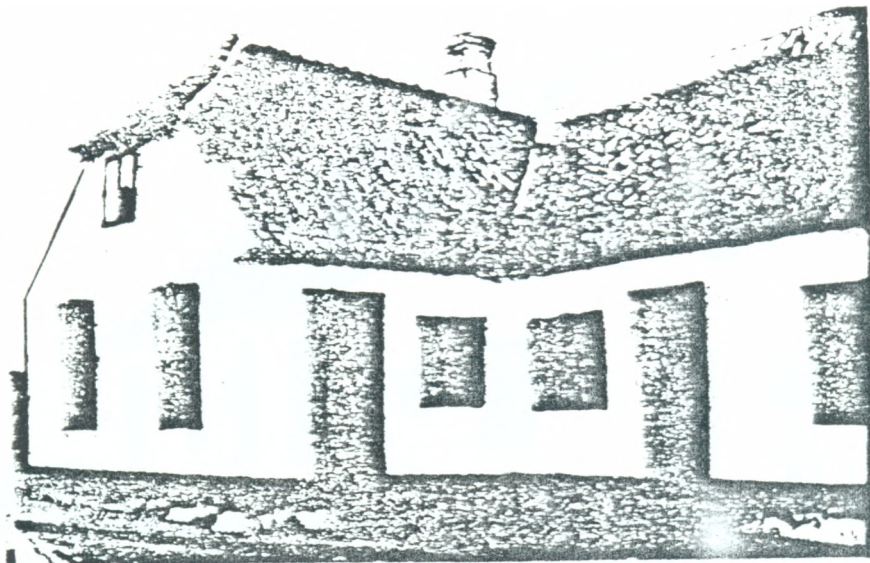
Fr. Thomsen Brandt, Toldforvalter fra 24.07.1906 til 01.12.1921.

Prospect af Fladstrand, at see fra den Sydvest Side 1754.
(Efter Akvarel i Frederik V.s Atlas, kgl. Bibl.)

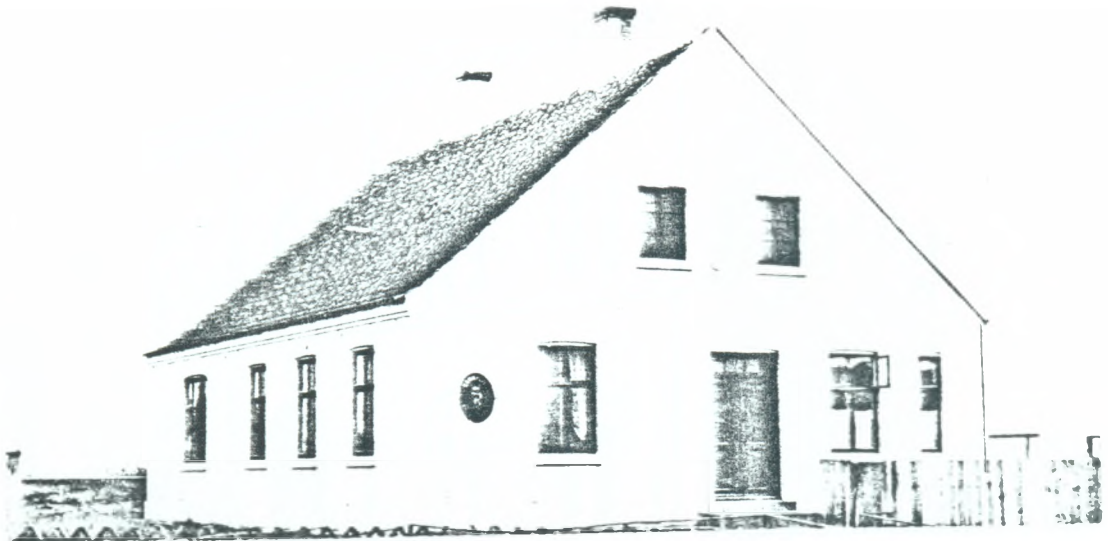
Fladstrand fik i 1749 postforbindelse med det øvrige land. Byens toldkontrollør blev også postmester. Fotografiet viser det første posthus, Fiskergade 10. Bangsbomuseet.

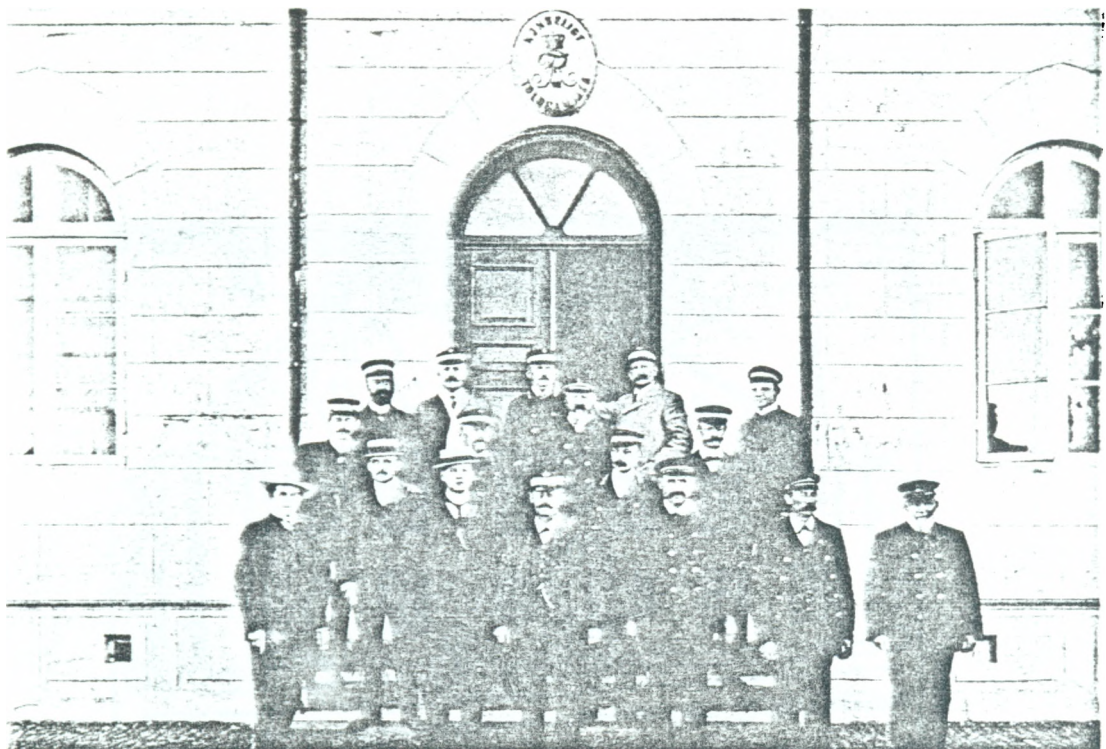
Det gamle Bomhus,
„vestre Bom“, Vestergade, Matr. Nr. 103.

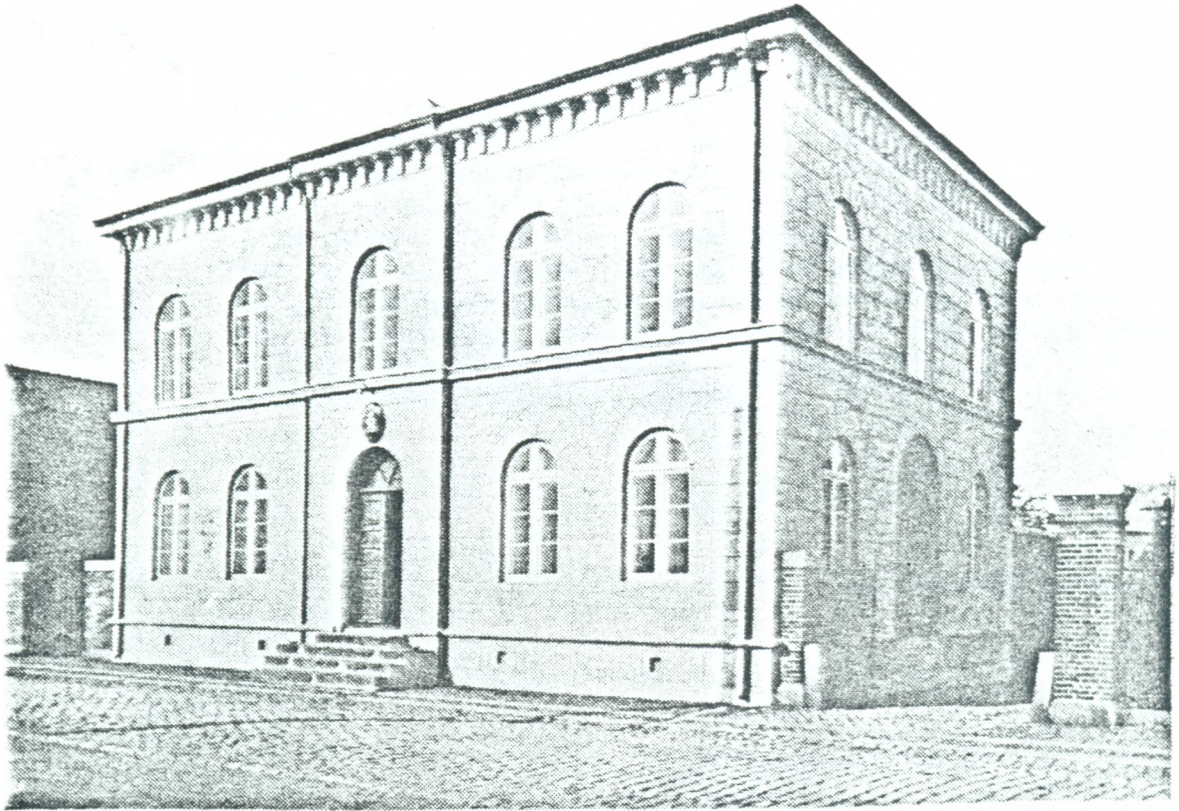
Parti fra Søndergade i 1920'erne. Den hvide bygning til venstre i billedet er mejeriet »Fladstrand. På mejeriets plads lå tidligere Frederikshavns sydlige bomhus. Bangsbomuseet.

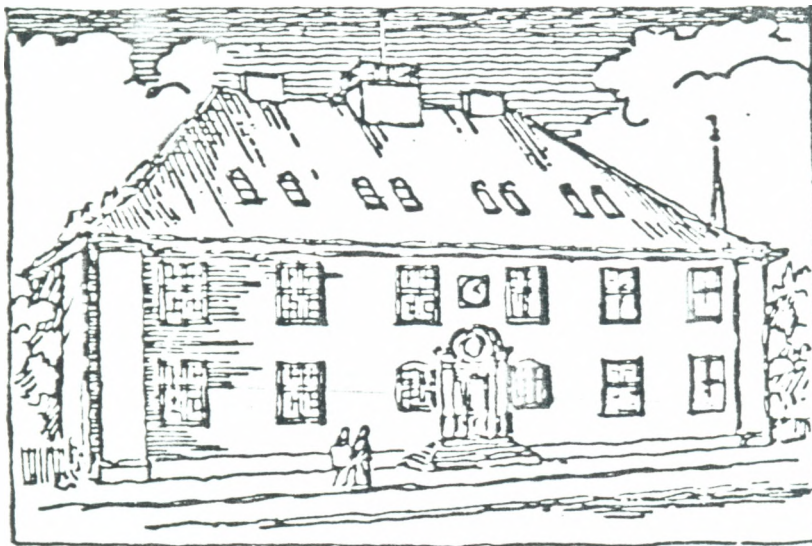
Vesterø på Læsø. 1903 byggedes denne toldkontrol for strandkontrolløren. Herfra udførtes bl.a. skibsmåling og mønstring af skibsmandskaber. Året efter ændredes status til rorsbetjentpost. Huset afhændedes i 1971.

Det samlede personale i Frederikshavns Tolddistrikt udgjorde i 1909 28 personer. Fordelt på toldforvalter, en toldkontrollør, 9 assistenter, 4 medhjælpere, 4 rorsbetjente og 4 kontorer. Hertil kom 2 strandkontrollører og 3 opsynsmænd. Størstedelen af personalet, med toldforvalter F. J. T. Brandt midt i forreste række, ses her opstillet til fotografiering på Toldkammerets trappe.

FREDERIKSHAVN TOLDKAMMER
opført 1859

Frederikshavn Distrikttoldkammer
opført 1915

Efterskrift.

Det nu fuldførte længdesnit gennem de forskellige Toldsteders historie i de forløbne århundreder har selvfølgelig ingenlunde skulle give nogen egentlig Toldsteds historie. I så tilfælde måtte mange forhold vedrørende tolddistrikt, toldbod og havn have været gjort til genstand for udførlig omtale, ligeledes måtte mange interessante personligheder, som enten er forbigået eller kun løselig berørte, have været fremdraget. Hensigten har kun været at vise, at der af det materiale, som allerede er fremkommet og stadig fremdrages i den topografiske og personalhistoriske litteratur, vil kunne give løse rids af de forskellige Toldsteders historie.

Birger Henning Larsen.

Ved udarbejdelsen er anvendt oplysninger fra:

C. Klitgaard.

Skagen Bys Historie, indtil ca 1870.

Hjørring Bys Historie, indtil de 19 årh. midte.

Optegnelser om Verdslige Embedsmænd i Sæby 1525 - ca 1850.
Festskrift tilegnet C. Klitgaard på 70 års dagen den 6 dec
1938.

Særtryk af Jyske Samlinger, 5, IV, 1.

Olaus Olavius.

Oekonomisk-Physisk beskrivelse over Skagen Kiøbstad og Sogn.

Paul G. Ørberg.

En by ved havet. Sæby Købstads Historie, 1 del.

Einar Jakobsen.

En by ved havet. Sæby Købstads Historie, 2. del.

Peter Chr. Pedersen.

Fladstrand - Frederikshavn, By- og Slægtshistorie.

Bent Hansen.

Frederikshavn i stilstand og fremgang 1818 - 1968.

Robert Svalgaard.

Krydstoldvæsenets Historie.

Artikler i følgende Vendsysselske årbøger
udgivet af Historisk Samfund for Hjørring Amt.

1915-16 Den Vendsysselske Skudehandel.

1915-16 Tilstandene i Vendsyssel ved år 1735

1923-24 Lidt om Frederikshavn i halvtredserne.

1927 Erhvervslivet, Rydnings- og Kultiveringsarbejder.

1933-34 Fladstrand - Sæby.

1939 Strandkontrollør Holsts Journal.

1945 Strandkontrollør, Kaptajn S.W. Rasmussens livs-
erindringer.

1949-50 Frederikshavn første havn.

1957-58 En Vendsysselsk Embedsmand, Strandkontrollør i
Blokhuis, Carl Holst.

Månedsskrift for Toldvæsen

November 1917.

Dansk Toldtidende

September 1916.

Håndbog for Toldetaten

Årgang 1896.